

MEDBORGERSKAB - BLA BLA BLA...

En aktør-netværks-teori analyse af medborgerskab på HF & VUC København SYD

Masteropgave MPG, Master of Public Governance, CBS

Skrevet af: Jacob Friis Kjærgaard (jafr13af) den 20. maj 2017.

Vejleder: Christian Tangkjær

anslag: 109.370 ekskl. bilag

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING	side 3
KORTFATTET OVERBLIK	side 6
Den erkendelsesteoretiske tilgang	side 7
Den handlingsorienterede tilgang	side 7
MEDBORGERSKAB	side 8
Eksisterer medborgerskab allerede?	side 10
Viden - holdninger – færdigheder	side 11
METODE	side 13
STRATEGISK LEDELSE SOM KLANGBUND	side 14
AKTØR-NETVÆRKS-TEORI	side 17
TEORI - TRANSLATIONSANALYSE	side 19
DELTAGENDE OBSERVATION OG SEMISTRUKTUREREDE INTERVIEWS	side 23
ANALYSE	side 28
HIGHLIGHTS FRA EMPIRIEN	side 31
TRANSLATIONANALYSE	side 34
Problematisering	side 34
HF og VUC København Syds obligatoriske passagepunkt	side 37
Interessekonstruktioner	side 43
Indrullering	side 47
Mobilisering	side 49
SAMMENFATNING OG SPØRGSMÅL TIL VIDERE BEARBEJDNING	side 52
LITTERATURLISTE	side 53
ABSTARCT	side 54
BILAG	side 55

INDLEDNING

Omar El-Hussein, den berømte og berygtede danske terrorist, der skød og dræbte to mennesker i København den 14. og 15. februar 2015, var elev på HF & VUC KBH SYD – den skole jeg er uddannelseschef på. Han havde gået på skolen i halvandet år. Mange af vores elever var i oprør og dyrkede ham som en martyr eller som en skurk i ugerne efter. Derudover var lærerne meget berørte over situationen, de kendte ham som en god elev på skolen. Omar El Hussein var, indtil han blev anholdt og fængslet for et overfald i et S-tog fra Åmarken, en vellidt og dygtig elev med en del temperament. Derudover havde eleverne jo mistet en nær ven. Der var efterfølgende en masse virak med presse, politiet, sociale myndigheder, ministeriet, kommunen der ville vide alt om ham og hans fortid i de første uger efter hændelsen. Mens alt dette stod på, var der kun ét spørgsmål der igen og igen stod krystalklart for os i ledelsen og blandt medarbejderne:

Kunne vi have gjort noget for at undgå denne terrorhandling og hvorfor havde vi ikke set det komme?

Da roen efterhånden havde lagt sig på skolen stod det klart, at mange af det danske demokratis grundprincipper ikke stod og står særligt klart for en stor del af vores elever. Mange af vores elever har ikke lært at begå sig demokratisk i forskellige sammenhænge. Dette ser vi tydeligt i hverdagen, hvor en betragtelig del af vores elever har meget svært ved at gå i skole, fordi de ganske enkelt har svært ved at forstå skolens studie- og ordensregler, pædagogik og værdier. Det ender ofte i frustrerede unge på kanten, der gør alt for at sabotere undervisningen i dagligdagen. Specielt blev dette også tydeligt ved forskellige fællestimer på skolen med indbudte politikere, hvor elementære ting ved demokratiet og forståelsen af dette var behæftede med alvorlige fejl og mangler. Dette endte desværre ud i meget svære og akavede episoder.

I dagene, ugerne og månederne efter blev der diskuteret antiradikalisering i offentligheden og i mange skolekredse. Vi havde også møder med lærere, elever og administrativt personale og der var, trods alt, en bred enighed om, at fokus ikke skulle være på antiradikalisering, men på det mere positive begreb - demokratisering. Det var og er vores selvforståelse, at vi arbejder med demokratisering ved at give vores elever en uddannelse med HF-læreplaner og bekendtgørelser der ekspliciterer demokratisering. For vores elever er en HF-uddannelse deres første rigtige succes i livet, men vi er blevet mere og mere opmærksomme på, at vi har en opgave der rækker

betydeligt ud over det fagfaglige og de meget velmenende ord i formålsparagrafferne i HF-bekendtgørelsen. Man kunne kalde det for HF og VUC KBH Syds dannelsesopgave!

Derfor har vi i ledelsen været enige om én ting. Vi vil gøre alt for, at vores elever bliver dannede borgere i et åbent demokratisk samfund. Med inspiration fra faget "HRM i det moderne arbejdsliv" på MPG` en med strategisk selvledelse som omdrejningspunkt, har alle medarbejdere på KBH SYD i løbet af dette skoleår formuleret et nyt arbejdsgrundlag:

Vi er HF & VUC KBH SYD. Vores opgave er at inspirere og hjælpe vores elever så de:

- **Oplever og bidrager til åbenhed og forskellighed**
- **Får træning i medborgerskab**
- **Virkeliggør deres drømme gennem uddannelse**

Bestyrelsen har med den øverst ledelse på skolen derfor besluttet, at der de næste tre år bl.a. skal arbejdes med træning i medborgerskab. Alle elever og medarbejdere på skolen skal i en treårig periode arbejde med træning i medborgerskab i og uden for undervisningen. Og dette er ikke et "easy job", hvilket titlen indikere på indeværende master: "Medborgerskab bla bla bla..." er et citat fra talerstolen, ytret af formanden for 'Danske HF & VUC` som indledning til en foredragsholder på dette års lederkonference i Nyborg. Mange i sektoren oplever åbenbart medborgerskab som varm luft, det vil vi gøre noget ved!

Men, hvad er medborgerskab egentlig? Og hvordan implementerer man noget, som er yderst vanskeligt at gøre håndgribeligt.

Derfor vil problemformuleringen være:

Hvordan implementerer HF & VUC KBH SYD medborgerskab. Og hvordan påvirkes denne proces af skolens aktører?

Mit navn er Jacob Friis Kjærgaard og jeg er uddannelseschef på HF & VUC København Syd. Jeg er chef for ca. 120 medarbejdere (lærere på HF og hele studievejledningen). Vi er en ungdomsuddannelse, der udbyder det klassiske HF2, GSK, Hf-enkeltfag, skate`n and study-, e-sport, politi-, sygeplejerske-, socialrådgiver-, pædagog- og lærerpakker. På KBH SYD har vi elever med landets dårligste karakterer fra folkeskolen og vi har et forholdsvis stort frafald. Jeg blev ansat for to år siden for at røre i gryden: VUC har per definition været en konservativ uddannelsesinstitution, der har udbudt aftenskole og undervisning til pensionister og unge på kanten, men er nu den største udbyder af HF på landsplan. I mit tidligere arbejde var jeg projektleder for et stort regionalt projekt: "Gymnasiet tænkt forfra" og det var de bærende tanker fra dette projekt som nu skulle implementeres. Jeg startede med at implementere "Profilgymnasiet". Processen var bottom-up og vi inddrog lærerne i arbejdet med at udarbejde profilerne. 1. august 2015 udbød vi fire profiler: "Disasterclass", "Uni-linjen", "Innovationslinjen" og "Byen - København, Berlin, New York". Den 1. august 2015 startede de første profilklasser på skolen og det har været en stor succes. Vi har fået lavere frafald blandt kursister, langt større tilfredshed blandt lærere og kursister og derudover har lærerkollegiet grundlæggende gået fra at organisere undervisning til at organisere læring. Vi har netop leveret et overskud på 6,1 mio. (0,7 mio. sidste år) og gået frem med 184 årskursister til samlet 1050 årselever ca. 2300 elever der enten går på AVU, HF eller HF enkeltfag. Processen har været ganske spændende at starte op, og de forskellige lærerteams har arbejdet ihærdigt med udviklingen af profilerne. Lærerne har selv været involveret i etableringen og udviklingen af profilerne og på den måde har de taget ejerskab over processen. Grunden til at denne ret store omstillingsproces er gået så forholdsvis smertefrit skyldes, at 65% af alle ansatte har ét til to års anciennitet, samt at vi har skruet op for den pædagogiske ledelse.

KORTFATTET OVERBLIK OVER OPGAVEN

Denne opgaves fornemste opgave bliver at undersøge, hvordan medarbejdere og elever på KBH SYD får træning i medborgerskab, så vi kan skabe demokratisk dannede borgere i et moderne demokratisk samfund. Borgere der kan begå sig i det danske samfund. Borgere der tager uddannelse og blander sig i livet. Borgere der ikke blot stemmer ved valgene, men deltager i samfundet. Borgere der giver disse værdier videre igen og igen ikke blot i hjemmet, men også i bussen, i skolen, i byen, i hjemmet – ja, kort sagt at gøre sig nyttig alle steder. Det bliver derfor en explorativ tilgang, hvor forandringerne på skolen er i gang netop nu, imens jeg skriver disse ord. Jeg håber dermed, at denne opgave giver viden og ikke mindst et sprog for det vi gør i organisationen - at styrke elevernes medborgerskab eller mangel på samme!

Det er ikke nemt som Tor Hernes skriver:

”Stability is in itself a complex term. The very word evokes immobility, but immobility can be defined in various ways. Stability may mean immobility in the sense of an object staying firm and fixed (...) The immobility then referred to is the similarity and regularity of repetitions. As a result, when change happens it is because the patterns of movement change” (Hernes 2014, s. 30).

Når vi på Hf & VUC København Syd forandrer os i en svær tid, hvor omverdenen forlanger det af os. Ja, så må vi først og fremmest kigge indad og se på de bevægelsesmønstre vi har på skolen. Bevægelsesmønstre kan måske i denne sammenhæng oversættes til, hvordan forskellige aktører forholder sig til medborgerskab, hvordan vi hver i sær forholder os til medborgerskab som enkeltindivider og hvordan det i særdeleshed påvirker vores handlemønstre. Hvordan skolens bygninger, administration, geografi, medarbejdere, ministeriet – ja kort sagt alle aktører forandrer deres bevægelsesmønstre, når vi i ledelsen og bestyrelsen forlanger nye ”patterns of movement change”. Derfor er denne opgaves omdrejningspunkt så ganske enorm - en ting står soleklart for undertegnet – en master i MPG løser ikke dette, men det kan måske blive et skridt på vejen!

Hvordan går man så til denne opgave? Jeg har valgt at opdele opgaven i to:

En erkendelsesteoretisk og en handlingsorienteret retning.

Den erkendelsesteoretiske retning

- 1) Først udarbejdes en redegørelse for medborgerskab, hvor det republikanske medborgerskab præsenteres.
- 2) Som teoretisk fundament præsenteres Bruno Latour og Michelles Callons Aktør-netværks-teori, som gennem hele opgaven bliver det erkendelses- og organisationsteoretiske udgangspunkt. Jeg har valgt at bruge Michelles Callons translationsmodel som arbejdsmetode for mit feltarbejde og for min analyse.
- 3) Som ledelsesteoretisk tilgang har jeg valgt "Strategisk selvledelse" med udgangspunkt i Michael Petersen og Anders Raastrup Kristensens tanker om at flytte vidensmedarbejdere på værdier, kerneforretningen og transformationsprocesser. Dette vil dog optræde sparsomt i opgaven, da det er aktør-netværks-teorien, der først og fremmest bliver klangbunden i denne opgave.
- 4) Herefter præsenteres den deltagende observation og det semistrukturerede interview. Jeg har valgt at bruge det semistrukturerede interview, da det giver struktur og er en relevant metode til at forstå aktørerne på skolen. Men, denne form er også en anelse opstillet og skematisk. Derfor har jeg valgt at kombinere det med den deltagende observation. Jeg har valgt at bruge den deltagende observation som metode, da jeg i undersøgelsen af medborgerskab bliver nødt til at indgå i interaktion med deltagerne – ellers vurderer jeg, at feltarbejde og dermed grundlaget for analysen, bliver for todimensionelt. Netop i den daglige interaktion med lærere og elever bliver det muligt at indsamle særlig og autentisk personbåret data til aktør-netværks-teorien og i særlig grad Michelle Callons translationsmodel.
- 5) Analyse med udgangspunkt i feltarbejdet fra den deltagende observation og de semistrukturerede interviews gennemføres med Callons translationsmodel.

Den handlingsorienterede retning:

- 1) Med udgangspunkt i analysens resultater og i særdeleshed Callons "mobilisering" præsenteres en række konkrete bud på, hvad vi i ledelsesgruppen skal gøre for at implementere medborgerskab med strategiske selvledelse som omdrejningspunkt.

- 2) Refleksioner over opgavens problemformulering og forandringen i bevægelsesmønstrene med medborgerskab som bundklag.
- 3) Tanker om fremtiden på KBH SYD og de konkrete tiltag vi vil sætte i søen på skolen.
- 4) Sammenfatning og spørgsmål til videre bearbejdning.

MEDBORGERSKAB

Hvad skal der til for at blive borger? Ordet Citizen har rødder tilbage til den græsk-romerske ide, om byen som det politiske fællesskabs vugge og borgerskab (CitizenShip), betyder at have borgerrettigheder og pligter i byen. Det, at være en borger i byen betød at være moralsk forpligtet og politisk aktiv. Perikles' berømte gravtale, som blev skrevet for omkring 2500 år siden, er helt central i denne sammenhæng:

"De samme mennesker kan passe både hjemmet og byen, og hver sit erhverv kan få fornøden indsigt i byen anliggender. Vi er jo de eneste, der anser den, der ikke tager del i det offentlige liv, ikke blot for uengageret, men for unyttig". (Korsgaard 2012, s.12).

Tænkningen om medborgerskab blev grundlagt af T. H. Marshall i det opsigtsvækkende essay "Citizenship and Sociale Class" (Marshall, 1950):

"There is a kind of basic human equality associated with the concept of full membership of a community or, as I should say, of citizenship – which is not inconsistent with the inequalities which distinguish the various economic levels in the society" (Marshall, 1959, s. 8).

For Marshall er borgerrettigheder lighedsskabende. Det enkelte individ er lige, når det gælder borgerrettigheder også selvom der kan være stor økonomisk ulighed. Når medborgerskab igen i disse år er blevet et vigtigt begreb, hænger det sammen med, at den udvikling som T.H. Marshall her skildrer, synes at kulminere med en mere eller mindre uproblematisk national optik. Da Marshall og Hal Koch præsenterede de første tanker efter anden verdenskrig var det med et kulturelt fællesskab med fiskerkonen fra Hirtshals og overklassefruen fra Charlottenlund. I dag kan man måske nærmere tale om en mulig kulturel forståelse mellem indvandrerkenen fra Avedøre Stationsby og den mere velhavende del af fx Hvidovre Nord. Det væsentlige er her, at det ikke er en særlig dansk kultur, der kan udgøre det fælles grundlag for at leve sammen, men derimod en

demokratisk livs- og samfundsform. (Korsgaard, 2004 s. 21- 29). Ove Korsgaard har i artiklen "Medborgerskab – hvad er nu det? Funderet over forskellige opfattelser af medborgerskab som her kortfattet vil blive præsenteret. Han nævner tre forskellige former for medborgerskab som kan være centrale aktører: Liberal, kommunitaristisk og republikansk.

Den liberale tradition for medborgerskab betragter ikke den aktive deltagelse som et mål i sig selv. Den vil i stedet styrke borgernes individuelle rettigheder og sikre alle borgere i landet lige behandling. Den enkelte borger i landet giver sin stemme til kende ved valget og betaler sin skat. Derudover forventes der ikke yderligere i forhold til de politiske afgørelser eller deltagelse i politiske foreninger. Den kan måske med lidt grove træk oversættes til en generel amerikansk form for medborgerskab, hvor stemmeret og pligten til at betale skat står stærkt – alt andet er bundet op på individets ret til selvbestemmelse og personlig udvikling. Noget som Obama kritiserede kraftigt i sin afsættelsestale til den amerikanske befolkning i januar. Her talte han for at træde ud af og ikke mindst udvikle den liberale tradition for medborgerskab.

Den anden har taget sit navn efter community (fællesskab). Karakteristisk for den kommunitaristiske tradition er, at den betoner nødvendigheden af at genskabe sædelige fællesskaber – fra familien, naboskabet, lokalsamfundet til de større kulturelle, religiøse og nationale værdifællesskaber, der binder mennesker sammen i et land med sans for det fælles bedste. (Korsgaard, 2012 s. 28-29).

Sluttelig er der den republikanske tradition der groft sagt kan føres tilbage til det gamle Grækenland med Aristoteles og Perikles. Her betones den aktive deltagelse som en forudsætning for, at demokrati og medborgerskab kan fungere sammen. Dette fællesskab kræver, at medborgeren er i stand til at tilsidesætte sig selv til fordel for hensynet til det fælles bedste. Her er medborgerskabet ikke funderet på noget fælles kulturelt, men på at man er parat til at blive et aktivt medlem af et politisk fællesskab med selvbestemmelse. Altså at medborgerskab primært udøves gennem offentlig brug af det bedre argument. Her er vægten samlet set på deltagelse, kommunikation og kollektiv selvbestemmelse.

I den virkelige verden er der sjældent vandtætte skotter mellem de tre traditioner og de kan som sådan ikke læses for pålydende. Der er selvsagt ofte tale om glidende overgange og de tre medborgerskabssyn kan derfor ses som idealtyper. (Korsgaard 2012 s. 30).

Vi har dog taget stilling på KBH Syd, og derfor kan man læse i skolens treårige strategi (kbhsyd.dk/strategi/medborgerskab), at skolen skal arbejde konkret med og udvikle det republikanske medborgerskabsbegreb for alle ansatte og skolens elever. Det republikanske medborgerskab bliver klangbunden i resten af indeværende opgave når talen falder på medborgerskab.

Eksisterer medborgerskab allerede?

Undervises der allerede i medborgerskab eller er det et fremmedord for vores aktører? Når man tænker skole i dansk kontekst, kan det være ganske fristende at se på den reelle medborgerskabsundervisningen. I denne optræder mange solide rettighedsstrukturer og disse tages ofte for givet af lærere og elever: "De er jo demokrater og mange af dem lever i et demokratisk samfund" kan parolen lyde. Det er i hvert fald en sætning vi ofte støder på i hverdagen. Derfor antager vi alligevel i ledelsen, at majoriteten af vores elever ikke kender deres reelle rettigheder og derudover ikke oplever at kunne leve op til eller udnytte de rettigheder, som de faktisk juridisk har. Vi har derfor en ganske særlig forpligtelse til at sætte fokus på dette. Vi ved, at en stor andel af vores elever har svært ved at forstå eller begribe medborgerskab fordi, de som vrede unge mænd/kvinder har levet et modborgerliv på gaderne eller fordi de lever i familiesammenhænge, der reelt fratager dem nogen af deres grundlovssikrede borgerrettigheder. Derudover oplever vi også en reel mistillid til systemet hos flere af de unge. Derfor er det ikke kun medborgerskabet der er omdrejningspunktet, men også statsborgerskabet, hvor det om end er endnu vigtigere at kende omfanget af sine statsborgerrettigheder. Det er yderst vigtigt, at kende og håndhæve sine rettigheder, fordi rettighederne giver mulighed for at rydde et lille stykke af verden, hvorfra man kan udøve sit medborgerskab. (Ahrendt, 1958. 11-13).

Vi har i ledelsesgruppen været meget optaget af, hvordan vi indholdsmæssigt griber medborgerskabsbegrebet an. Efter forskellige undersøgelser og tilgange har vi ladet os inspirere af Ove Korsgaard for sine skarpe definitioner af begrebet (han har været på skolen til en pædagogisk dag). Derudover er vi inspireret af D. Heather. Han er af den opfattelse, at medborgerskab ikke kan fastholdes eller udvikles uden at medborgerskabsuddannelses gøres til en del af selve begrebet

medborgerskab. Han går hele planken ud og foreslår en ny definition af medborgeren så det faktisk indeholder en kompetencebeskrivelse.

“A citizen is a person furnished with knowledge of public affairs, instilled with attitudes of civic virtue and equipped with skills to participate in the civil and political arenas. The acquisition and enhancement of these attributes is in truth a lifelong undertaking; even so, a firm foundation must be laid down in schools to ensure both their early and systematic learning. (Heater, 2004, s. 343).

For Heather er medborgerskab hårdt arbejde, livslang læring og en stræben efter at blive en kompetent borger – men, hvordan bliver man det? Svaret er at dele forståelsen op i: Viden – holdninger – færdigheder.

De tre ret velkendte begreber er tilsammen et bud på et dannelsesbegreb, som ikke skal forstås som adskilte fra hinanden, men som sammenhængende begreber, der konstant påvirker hinanden. Heathers begreber har for ledelsen været ganske centrale, fordi de på sin vis har været overaskende lette at gå til, og fordi at vi som skole er forholdsvis vant til at arbejde med disse begreber. Med andre ord er der ikke tale om nye begreber, men om begreberne i en ny kontekst.

Kortfattet redegørelse viden – holdninger – færdigheder

Viden

Begrebet viden er jo det mest oplagte i en skoleverden. Det er det vi bruger hver evig eneste dag i alt hvad vi foretager os. Det er det vi ifølge HF-bekendtgørelsen skal forholde os til. Et kig ned i HF-bekendtgørelsen og i vores praksis i det forgangne år, således som den fx er nedskrevet i faget Naturvidenskabelig Faggruppe (NF) og de observationer vi har gjort viser, at vi slet ikke kan forvente, at vores elever har den nødvendige viden om medborgerskab. Vi har hverken som skole eller som sumfund tydeligt defineret, hvilken specifik viden de reelt skal have. Mao. har vi hverken screenet for demokratisk viden og forståelse eller givet dem et indgående kendskab til hvordan demokratiske institutioner fungerer i Danmark. Dermed giver den fagfaglige introduktion til medborgerskab i bekendtgørelserne et ganske sparsomt vidensgrundlag om demokrati. Dermed har vi ikke som Heather så klart formulerer, fået målt praksis op imod Heathers definitioner om

arbejdet med medborgerskab. Vi har ikke fået formuleret et sæt handlinger og aktører til at forholde os til dette. (Heather, 2003)

Holdninger

At være en aktiv medborger kræver at have holdninger til sig selv, til andre og til, hvad der er vigtigt! Selvfølgelig foregår der meget demokratisk samtale i alle timer og selvfølgelig er det måske nok oftest de samme elever der deltager i samtalen på klassen. Vi har på nuværende tidspunkt ikke systematik i, hvordan vi arbejder med elevernes holdningsudvikling, hvor det ikke er rigtigheden af deres meninger, men i stedet arbejdet med at bevidstliggøre holdninger på dette område. På baggrund af den kommende analyse kan jeg måske komme lidt tættere på, hvordan dette gøres i kapitlet om handlingsperspektivet. Arbejdet med at få eleverne i tale må derfor bero på retorisk handlekraft, agency og denne handlekraft hviler for Ulla Hoff-Clausen udelukkende på tillid. (Hoff-Clausen, 2012). Som nævnt tidligere har netop vores elever udfordringer på mange områder og netop tillid er en kæmpe udfordring for dem. Den retoriske handlekraft hviler i høj grad på tillidsbegrebet og derfor er det en særdeles stor udfordring netop i denne gruppe. Det er tydeligt i både Hakan Kalkan (Kalkan 2014) og regeringens undersøgelse af medborgerskab (Regeringens arbejdsgruppe for bedre integration 2011). I disse rapporter er der en klar tendens til, at der er store udfordringer med følelsen af tillid til andre og lav anerkendelse. Blandt andet fra mange af de unge mænd på Nørrebro får mestendels anerkendelse i gadelivet. Derfor er arbejdet med anerkendelse og tillid det absolut væsentligste indsatsområde, hvis handlekraften og holdningerne skal i spil.

Færdigheder

Færdigheder handler i bund og grund om at eleverne har de fornødne kommunikationskompetencer, dømmekraft og analytiske kapacitet til at deltage i de demokratiske diskussioner der foregår ikke blot i timerne, men så sandelig også på gangene, i kantinen, på fodboldbanen foran skolen og ikke mindst til festerne. Her skal eleverne have retorisk handlekraft og holdninger til at begå sig på de bonede gulve og i hverdagen, hvor svære og kryptiske emner

tages op og hvor uenighed er en del af, hvordan du er som elev på vores skole og hvordan du begår dig som mennesker uden for. Når problemer opstår på skolen foregår det ofte meget højlydt og det opleves ganske brutalt. Eleverne går ofte amok, banker i væggene, kaster med julekugler og kommer jævnligt op at skændes højlydt – det opleves ofte ganske intenst for personalet. Det er deres normale mønster de bruger i udfordrede situationer. Her må vi sætte ind med et nyt og mere nuanceret syn på medborgerskabsbegrebet. Et nyt syn, hvor vi får et sprog for det vi gør og hvor vi får nogle konkrete anvisninger at handle på i specielt svære situationer. Det er min hypotese, at denne opgave kan give nogle bud på, hvordan vi konkret gør det fremadrettet.

METODE

Som det fremgår af ovenstående skal KBH SYD de næste tre år arbejde med implementering af det republikanske medborgerskabsbegreb. Det er ikke en let opgave.

Jeg har på min masteruddannelse generelt undersøgt, hvordan man implementerer tiltag jeg kender i min hverdag som leder. Implementering af et stort matematikprojekt, implementering af profilgymnasiet, implementering af markedsføringsmindset i studievejledningen, implementering af projektgymnasiet etc. Her var der tale om elementer jeg grundlæggende kendte: Matematik, læring, studievejledning, profilorientering etc., men hvad med medborgerskab? Hvad er det? Og kan man overhovedet implementere noget man ikke ved hvad er og som folk ofte forbinder med varm luft? Jf. forsiden. Derfor ledte jeg med lys og lygte efter forskellige teoretiske indgange, der kunne støtte og hjælpe med denne ledelsesteoretiske udfordring. Først og fremmest faldt valget på den ledelsesteoretiske tilgang strategisk selvledelse, fordi fagprofessionelle i dag lettere flyttes transformativt gennem værdier end gennem direkte italesættelse. Træning i medborgerskab er en værdi! Derfor vil den strategiske selvledelse i opgaven blive introduceret som teoretisk fundament i handlingsperspektivet, men hvad med det erkendelsesmæssige? Her var det langt sværere, for hvordan får jeg hænderne under noget jeg grundlæggende har svært ved at forstå? Her faldt valget på Bruno Latours aktør-netværk-teori. Aktør-netværks-teorien kan siges at være konstruktivistisk, fordi den beskæftiger sig med, hvordan elementer konstrueres og repræsenteres i aktør-netværk. Den er i en vis forstand realistisk, fordi elementerne ses som noget, der eksisterer uafhængigt af erkendelsen. I dette erkendelsesskisma er elementerne ikke entydige: De er

multiple, forandrer sig hele tiden og kan repræsenteres på mange måder og ud fra forskellige synsvinkler. Jeg vil i et teoretisk afsnit udfolde denne samfundsvidenskabelige forklaringsform. (Fuglsang 2013 s. 369).

STRATEGISK LEDELSE SOM KLANGBUND

Den generelle opfattelse der hersker hos lærerne på KBH SYD har haft sit udspring i deres opfattelse af begrebet frihed. Med den nye overenskomst OK 13 bevægede KBH Syd og skolerne i Danmark sig fra et bureaukrati mod et post-bureaukrati. Det interessante er hvilken adfærd, der kræves af medarbejderne, og hvordan de ledes i de to forskellige organisationsformer. I bureaukratier orienterer medarbejderen sig primært mod hierarkier samt regler som aconto Excel styring, hvor timerne er fastsat uanset om man er matematiklærer i Brønderslev eller Brøndby. Dette giver eksterne og indiskutable rettigheder og skærmer fra ansvar. Medarbejderen er selvbestemmende inden for bestemte rammer og orienterer sig dermed i forhold til sin funktion og sin faglighed. Frihed anses for at være autonomi og afgrænsning af arbejdslivet over for privatlivet. "It is through legislated duties that individuals are authorized to exercise autonomy". (Maravelias, 2007 s. 560). Friheden og tilliden er altså rettigheder som tildeles. Det er nogenlunde de rammer for arbejdet, lærerne har været vant til med deres gamle chef efter OK 13. Så de er nærmest rystet i deres grundvold, at en young gun af en ny chef er kommet på så skøre tanker, at det er ledelsen der definerer arbejdsopgavernes omfang og varighed og at der indføres et nyt fokus – medborgerskab og et fælles værdisæt.

Med indførslen af OK 13 kræves en langt større identifikation med organisationen. Nu er det ikke længere lærerne der med udgangspunkt i renæssancens idealer har mennesket (læreren) i centrum, men i stedet er organisationen bulls Eye, hvor alt udspringer fra – ja, selv kravet om fælles arbejdsgrundlag og markedsføring.

Arbejdets indhold og omfang defineres ikke længere af de samme rammer, eller afgrænses af ens privatliv. I postbureaukratier forstås frihed som potentiale og distribueret magt. Jo bedre man forvalter denne magt/frihed, jo flere muligheder får man, hvorfor man hele tiden må stræbe efter

at lære og udvikle sig. Da potentialet ikke er ligeligt fordelt, er der heller ingen garanti for frihed i jobbet. (Maravelias. 2007 s. 562)

Friheden er et privilegium. Medarbejderen er således i højere grad selvrealiserende og forpligtet på organisationen. Lærerne skal nu i stedet vænne sig til at arbejde på en anden måde og med nye rammer, som kalder på nye ledelsesformer. Det er naturligt, at der opstår ønsker om gennemsigtighed og retfærdighed samt krav om, at ledelsen viser tillid til, at processen kan være svær og at fokus kan smutte fra det de forstår som deres kernefaglighed. Dette forstås som et ønske om ubegrænsede mængder af tid til en opgave eller en ramme for opgaven. Lærerne har på den måde et ønske om, at de ledes, som de blev det i mere bureaukratiske tider. Når frihedsbegrebet her tages op til refleksion kan det fra en leders synspunkt være svært at acceptere dette indædte ønske om selvbestemmelse. Jeg tænker ofte på at det kan sammenlignes med en tur på Statens museum for kunst, hvor de danske landskabsmalere i 19. Århundrede romantiserede arbejdslivet på landet. Her er det ofte hos Lundbye, Rørbye og Syberg at virkeligheden fordrejes voldsomt. Livet på landet i 1800-tallet var langt fra en dans på roser, men billederne med bondepiger, dansk, aftensol og høstmarker står i skærende kontrast den virkelighed der reelt var. Sådan er det også ganske fortegnet med nogle af lærerne, efter at jeg er blevet chef: "Før du kom var der ingen der blandede sig i mit arbejde", "før du kom arbejdede vi ikke i juli måned og om fredagen...", "før du kom arbejdede vi ikke en dag før 28. august. Ja, det er den virkelighed jeg er kastet ind i – velkommen til kloakken!

Da jeg fik jobbet som chef brugte jeg de første dage til at danne et indtryk af gruppen og ikke mindst organisationen bag. Det første der slog mig, var at man med translokationsledelse ved at sætte klare mål for gruppen var ganske besværligt. Hvis jeg fx foreslog at hver lærer i løbet af et arbejdsår skulle have være med i mindst to udviklingsprojekter, samt holde forskellige oplæg for interessenter, ville gruppen stejle voldsomt og sværds slag blive en naturlig del af min hverdag. Derfor valgte/vælger jeg at gå en helt anden transformativ vej, hvor jeg styrer på værdierne i stedet. Her var den strategiske selvledelse vejen at gå og lige den viden jeg havde brug for. For ganske hurtigt gik det op for mig, at det ikke var min ledelsesstil, lærernes modstand, men i stedet skolens overordnede strategi – hvad er vores kerneforretning?

Drucker anser det for en afgørende faktor i den moderne verden at optimere vidensmedarbejdernes produktivitet (Drucker 1999, s. 5). Dette er også vigtigt på mit område, da vi løbende stilles over for effektiviseringer – aktuelt udtrykt ved krav om øget kvalitet for kursisterne. For at forøge vidensmedarbejdernes produktivitet, skal de kunne svare på spørgsmålet: Hvad er arbejdsopgaven? Dette indebærer, at de skal kunne arbejde autonomt, tage ansvar og være innovative (Drucker 1999, s. 5-6).

I forlængelse heraf kan man opstille tre typer af medarbejdere, alt efter om de leder sig selv i forhold til: funktion, faglighed eller forretningen. Jeg kan finde eksempler på alle tre typer lærere. Størstedelen kender deres kerneopgave og leder sig i forhold til forretningen, men nogle leder sig i forhold til funktion og faglighed, hvilket kræver ledelsesmæssigt fokus. Nogle af lærerne føler en stor utryghed og opfatter det som mangel på tillid, at ledelsen nu vurderer, hvilke opgaver den enkelte skal lave, hvilket får nogle lærere til at lede sig selv i forhold til deres funktion. Et par lærere har sagt, at de har for mange opgaver og vil vide, hvad de ikke skal lave. Nogle beder sågar om en funktionsbeskrivelse. Andre - fagligt orienterede - lærere siger, at de ikke har nok tid til deres opgaver, og at de bruger meget tid på f.eks. individuel forberedelse. De involverer og fordyber sig så meget, at de ikke kan lægge arbejdet fra sig og ender i det grænseløse arbejdsliv (Kristensen 2011 s. 67-71). Når vi så taler om, hvad de kan gøre anderledes, afvises mine forslag. De vil forberede sig "godt nok". Når jeg spørger "godt nok for hvem?" er svaret: "For dem selv". Et af svarene på disse dilemmaer kan være strategisk selvledelse, ved at vi på skolen har arbejdet ihærdigt med strategisk selvledelse og tydeliggjort vores arbejdsgrundlag over for alle ansatte, kan vi forhåbentlig flytte vores medarbejdere i den rigtige retning fx mod mere medborgerskab på skolen de kommende år.

AKTØR-NETVÆRKS-TEORI (ANT)

ANT er en forholdsvis ny aktør i den samfundsvidenskabelige arena, der rimeligt kan beskrives som værende et provokerende modspil til de dominerende antagelser inden for videnskaben. ANT kan beskrives som en sociologisk analyse af videnskab og teknologi, hvor ANT's bidrag er den konsekvente og radikale anvendelse af et netværksbidrag som hentes med inspiration fra Saussures lingvistik (Esmark, 2005 s. 188). Den foreslår, at der findes både menneskelige og ikke menneskelige aktører. Aktør-netværksteori hævder desuden, at samfundet skal anskues som en praksis, der bestandigt må udfoldes og gendefineres. Dette proces- og praksissyn står over for årsagsforklaringer, motivforklaringer og systemforklaringer i såvel samfunds- og organisationsteorierne. Teorien er udviklet af Bruno Latour, Michel Callon og John Law, som alle var kolleger i Paris i begyndelsen af 1980'erne. ANT kan være en ganske særpræget og anderledes teori, men Latour og Callon bruger i deres undersøgelser kræfter på at undersøge, hvordan fakta-byggere (klassiske videnskabsmænd) i og uden for laboratorierne forsøger at koble allierede på deres projekter. Altså er de interesseret i den mangfoldighed af strategier, teknologier, tekster og materiale, som udfoldes for at interessere, mobilisere og fastholde allierede. Dermed er både Callon og Latour interesseret i et hvilket som helst element og i en hvilken som helst relation, som bidrager til at stabilisere eller destabilisere et netværk. Altså er en aktør (eller aktant) en hvilken som helst enhed i et narrativ, som spiller en rolle dvs. som de andre aktører i netværket anerkender, tager højde for eller påvirkes af. (Elgaard Jensen, 2009 s. 78-79).

I en samtale mellem Bruno Latour og en interviewer får Latour sagt det meget klart:

"P: ANT er skam en teori. Efter min mening også en overbevisende teori. Men det er en teori om, hvordan man studerer ting. Eller rettere: Hvordan men ikke studerer dem. Eller rettere: Hvordan man giver aktørerne plads til at udtrykke sig, som de selv vil.

S: Det mener du altså, at andre samfundsteorier ikke gør?

P: Ja, på en måde, og grunden til det er netop deres styrke: De er gode til at sige noget substantielt om, hvad den sociale verden består af. Det er for det meste i orden. Ingredienserne kender man på forhånd, og deres repertoire skal helst være kortfattet. Men det duer ikke, hvis tingene ændrer sig hurtigt. Det er heller ikke godt i forbindelse med organisationsstudier, informationsstudier,

marketing, videnskabs- og teknologistudier eller inden for studier i management, hvor grænserne er overordentlig flydende. Nye emner, det er det, ANT er god til.” (Latour, 2008 s. 70).

Det er i dette skel, at Bruno Latour fremlægger sine tanker, hvor man i den klassiske videnskabelige tilgang finder mønstre, sammenhænge og forklaringer på store spørgsmål. Ja, så har ANT et helt andet ærinde. Det omhandler mødet mellem enkelte individer, grupper, organisationer og institutioner eller samfundet som helhed samt globale ændringsprocesser. Men, pointen og forskellen er, at det er de menneskelige relationer, der studeres, hvor ANT sidestiller objekter og subjekter som ligeværdige parter i enhver sammenhæng. I den klassiske videnskabelige kausalitet handler det grundlæggende om orden og stabilitet, hvor det i ANT handler om lige præcis det modsatte, nemlig performance, at det er bevægelserne, der skaber genstandsfeltet. (Latour 2008 s. 58). For at få det helt ned på jorden kan man sige, at ANT betegner en samling af elementer – mennesker, materialer, ideer osv. Som tilsammen skaber en særlig effekt eller størrelse. (fx ”Danmark” er en størrelse, der bygger på et netværk af statsborgerskab, symboler, paskontrol, historiske dokumenter, konkrete indbyggere og meget, mere). Den empiriske undersøgelse af, hvordan en aktør-netværksundersøgelse skal se ud følger dermed fire overordnede principper:

Den skal være:

- 1) Relationel: dvs. optaget af relationer frem for grundlæggende essens.
- 2) Symmetrisk: dvs. beskrive relationer uden at forfordele visse elementer.
- 3) Semiotisk: dvs. følge de skift i betydning, der opstår, når relationer knyttes eller brydes.
- 4) Rekursiv dvs.: analysere, hvordan relationer løbende opretholdes. (Vikkelsø s. 387, 2014).

Hermed bliver det tydeligt, at en aktør er en effekt af, at netværket ordnes på en bestemt måde. ANT har dermed som sin ypperste opgave, at analysere disse processer vha. begrebet translation. Translation er når noget flyttes eller erstattes, og dermed skabes der et mønster, som rummer både orden og uorden. I ANT bruges translation i bred forstand om de processer, hvormed en aktant opnår styrke ved at associere sig med andre. Dermed indebærer translationsprocessen, at der skabes lighed og en forbindelse mellem to ting, som før var forskellige. Fx viser et armbåndsur klokken, før uret kan vise klokken ligger der et enormt arbejde for at standardisere tidsmåling og tidsmålere. Når uret og opfattelse af denne kan erkendes ordentligt, skyldes det at uret kan træde

frem med en nogenlunde stabil troværdighed. Det er sidste led i en lang kæde af translationer. Et aktør-netværk er dermed en kæde af forbindelser, hvor fordelene systematisk distribueres i den ene retning, således at få aktanter opnår at tale på vegne af andre. (Esmark 2008, s. 191). Når en politiker, en gennemarbejdet artikel og uret kan træde frem med en nogenlunde troværdighed, så er det i kraft af, at de er sidste led i en lang kæde af translationer. Gennem ANT-analysen handler det om beskrivelsen af, hvordan aktør-netværk opbygges og stabiliseres gennem translationer. Med hvilke teknikker formår visse aktanter at holde andre på plads, og hvordan formår de at låne andres styrke? Dermed er ANT's analysestrategi simpelthen at følge translationerne. Hvordan lykkes det på et konkret og praktisk niveau, at noget kommer til at tale på vegne af noget andet? Den verden som ANT beskriver, er en verden af netværk, der vil stabilisere og destabilisere sig. "Når verden tænkes som aktør-netværk, indebærer det netop, at vinderen altid står på lerfodder. Deres effektivitet, sandhed, styrke og troværdigheder konstrueret i kraft af deres relationer til talrige og delvist usynlige andre". (Esmark 2008, 191).

Callons translationsmodel

I det følgende præsenteres her Callons translationsmodel, som vil være genstand for den model der bruges i analysen. Faktisk er den slet ikke en model, men i stedet en række af begivenheder, der kommer fra hans forklaring af, hvordan tre franske havbiologer forsøgte at få bestanden af kammuslinger i Nordfrankrig til at yngle. De franske forskere hentede inspiration fra Japan, der havde succes med deres kammusslinger, og den videnskabelige tilgang gik nu ud på, at forsøge, at projektere den japanske model over på de franske kammuslinger. Dette arbejde indebar selvsagt en masse translationsprocesser (eller begivenheder) der på sigt skulle få projektet til at lykkes. I projektet involveredes en lang række forskellige aktører (aktanter – fiskerne, kammuslingerne, havets strømme, havdyr, kolleger og ministeriet), der alle havde indflydelse på projektets succes. Callon beskriver i sin meget interessante artikel de translationsprocesser der sker og dette munder ud i den model, hvor han prøver at identificere fire afgørende begivenheder i de translationsprocesser, der sker i projektet:

Problematisering, interessekonstruktion, indrullering og mobilisering. De fire translationsprocesser bliver som sagt her genstand for den metodiske tilgang og vil her blive uddybet kortfattet. (Callon, 1986).

1) Problematisering

Det første der stod klart for Callon var problematiseringen i projektet. Det omhandlede identiteter og obligatoriske passagepunkter. Her definerer aktørerne et problem over for de andre aktører (kammuslinger, fiskere og forskningskolleger), hvor man sætter sig selv som et uundgåeligt element i den fælles løsning af det samlede netværk. Man kan sige, at netværket sporadisk forsøger, at etablere sig som et obligatorisk passagepunkt som de andre aktører må forholde sig til i opfyldelsen af egne og ikke mindst netværkets interesser. (Esmark 2005, s. 202). Her omformes de implicerede aktøres interesser, så netværket gøres uundværligt og dermed tiltrækkes de aktører, som netværket netop har brug for i selve løsningen. Man kan sige at aktørerne påtager sig nye roller for at stabilisere netværket. Aktørerne er dermed lænket sammen som perler på en snor – et aktør-netværk. Konkret i Callons projekt blev alle aktørerne sat til at reflektere over, hvorvidt de franske kammuslinger i larvestadiet ville hæfte sig fast på de dertil indrettede kollektorer (Passagepunktet). Hermed bliver forskernes tanker en problematisering som på sigt kan bekræftes, udfordres eller problematiseres. Interessant er det her, at Callon ikke skelner kammuslinger, kolleger eller fiskerne a priori mellem naturlige og sociale aktører – alle har bestemte handlinger og de har derudover alle interesse i projektet på bestemte måder. (Callon, 1986).

2) Interessekonstruktion

En interessekonstruktion er den proces, hvorigennem en aktør definerer en anden aktørs tilbøjelighed. Når fiskerne skal forholde sig til forskerne eller kammuslinger, må de svække eller afskære de forbindelser der er imellem dem. Aktørerne forsøger her at fastholde og stabilisere hinandens identiteter for dermed at stabilisere konstruktionen og deres fælles interesser. Forskerne udvikler et tov med en række kollektorer, som er beskyttet af et net, for at larverne kan

udvikle sig i ro og mag og dermed på sigt forøge bestanden. (Callon, 1986). Denne udvikling berører alle aktører, men specielt forholdet mellem larver og alle andre aktører. Fiskerne har specielle holdninger til netop dette, biologerne må redefinere deres arbejde, fiskerne og havstrømme påvirkes, nye videnskabelige kurver præsenteres og endelig bliver der udgivet et review i faglitteraturen, som viser, at man faktisk intet ved om de franske kammuslinger. "Når en Aktør A forsøger at skabe en forbindelse til aktør B, så må A samtidig svække eller afskære de forbindelser, der findes mellem B og enhver anden aktør, så defineres B anderledes. Så set fra A's perspektiv involverer interessekonstruktionen en hvilken som helst proces eller "mekanik" som kan bruges imellem B og de aktører, som definerer B" (Esmark, 2005 s.202). Altså påvirker enhver handling og tanke hele netværket, hele tiden.

3) Indrullering

Tredje begivenhed i translation er indrullering, hvor interessekonstruktørerne positionerer sig mellem aktøren og de konkurrerende identitetsskabende netværk. Dette beskrives som succesfuldt, hvis aktørerne indrullerer hinanden – hvilket betyder, at aktørerne forhandler med hinanden mod et fælles mål. Denne forhandling kan ske ved rationelle argumenter, forførelse og tvungen lovgivning. Dog skal man være opmærksom på, at der ikke gælder garantier for stabilisering eller alliancer for netværket, men at det dog stadig er en mulighed. I Callons studie af kammuslingerne forsøger forskerne (A) at give kammuslingerne (B) gode vækstbetingelser ved at holde fiskere (C), havdyr (D) og Strømme (E) på afstand ved at anbringe fiskenet og pontoner imellem det obligatoriske passagepunkt. Aktørerne har altid forbindelse til andre netværk, som de kan knytte an til, hvis de skulle foretrække dette. Dermed er translationen altid åben for forhandling, og hvis andre interessekonstruktører melder sig på banen med bedre tilbud, kan man sagtens bryde denne stabilitet. (Vikkelsø, 2012. s. 51-56)

4) Mobilisering

Det store spørgsmål for Callon er nu om masserne "Fiskerne", det videnskabelige samfund og alle kammuslinger i Nordfrankrig vil følge deres repræsentanter. Her skal der ske en mobilisering

(kobling) mellem talsmænd og de entiteter, de taler på vegne af. Man kunne sige, at det grundlæggende handler om at mobilisere netværket eller mao., at gøre aktører klar til en indsats i forhold til den grundlæggende problemstilling – at bringe projektet i orden. Her skal der skabes alliancer ved at skabe repræsentationer mellem aktørerne. Her skal man skabe fælles front med aktører, der repræsenterer menneskelige eller ikke menneskelige repræsentanter der kan tale konsensus for hele netværket. Dette betyder også, at en stor del af aktørerne i netværket må acceptere tingenes nye tilstand. Så tilstanden mellem repræsentanten og de repræsenterede sikres ved en mobilisering af masserne. Her hersker ingen garantier! I projektet lykkes det faktisk at få larverne fæstnet til kollektorerne, men pludselig en juleaften kan fiskerne ikke modstå fristelsen og drømmen om den store fangst. En horde af fiskere tager ud og uden et ord forråder de alle i netværket og smadrer alt om en lykkelig slutning for projektet. (Esmark, 2005 s.203).
Tankevækkende, men sandt!

DELTAGENDE OBESERVATION OG SEMISTRUKTUREREDE INTERVIEWS

En kvalitativ metode, der kunne understøtte disse videnskabelige og erkendelsesteoretiske valg i arbejdet med (ANT) er den "deltagende observation" og det "semistrukturerede interview". I det antropologiske feltstudie "deltagende observation" anskues aktørerne i felten som subjekter, og det anses som en forudsætning for adækvat forståelse, at sociale fænomener forstås indefra. Det vil sige, at forskeren indgår i en interaktion med det felt, der studeres, og således spiller en aktiv rolle, som deltager i det miljø han eller hun observerer. Denne form for observation vil som regel kun finde sted i forbindelse med observationer i naturlige omgivelser – i dette tilfælde på HF & VUC KBH SYD. I denne form for observation og deltagelse skelnes mellem total deltagelse og partiel deltagelse. I den totale deltagelse opholder observatøren sig i længere tid sammen med deltagende i felten og ved partiel deltagelse overværes en del af aktiviteterne i den sociale kontekst, der studeres. (Kristiansen 2015. S. 51-52).

Kan man overhovedet være deltager og observatør på same tid? Når en given forsker gennemfører et observationsstudie, vil dataindsamling – til forskel fra, hvad der har været dominerende tradition for som regel finde sted i en kultur og inden for det samfund, han eller hun bredt forstået, selv er den del af, men sjældent forskerens egen kontekst. Det mest berømte eksempel er dog Pierre Bourdieu der i "Homo Academicus" selv undersøgte den videnskabelige virksomheds forudsætninger, spilleregler og sociale sammenhænge. Man kunne kritisere ham for at være selvmodsigende og uvidenskabelig at foretage en objektivering af den kontekst han selv er en del af og dermed en objektivering af sig selv. Svaret på kritikken kom prompte fra Bourdieu: "Det handler om at finde balancen mellem nærhed og distance og dermed forsøge at påtage sig rollen som den fremmede." (Ibid. s. 68-69).

Det at være den deltagende observatør er på papiret mere tidskrævende, men åbner også for at man kan indhente nye og væsentlige bidrag til sin forskning. Her opstår muligheden for at implementere flere faser i selve dataindsamlingsforløbet. Således forstået at bestemte faser i feltarbejdet involverer forskellige typer af forskerroller. Ud fra en filosofisk betragtning er det vel også svært – for ikke at sige umuligt, at man igennem hele forløbet kan knibe sig ind i én og kun én rolle. I den deltagende observation må forskeren nødvendigvis benytte sig af flere roller,

afhængigt af hvilke roller man befinder sig i. Man kan optrappe eller nedtone sin deltagelse med det formål af forbedre sin adgang til data. (Kristiansen 2015, s. 99-101).

Blandt forfatterne til den metodiske litteratur om den deltagende observation er der bred enighed om, at undersøgelsesarbejdet gennemløber en række forskellige faser. Det betyder dog ikke, at faserne skal læses som en lineær og fremadskridende proces med klar kausalitet. Virkeligheden er selvsagt kompleks, hvor forskningen vil påvirke både forsker og feltet. Derfor er det af særlig vigtig betydning, at faser er klart skematiseret og derfor er det forskerens fornemste opgave, at styre og kontrollerer aktiviteterne. Her følger derfor planen for den deltagende observation:

1) Afklaring og mål med undersøgelsen:

- At besvare opgavens problemformulering: Hvad er medborgerskab og hvordan implementerer Hf & VUC KBH SYD medborgerskab. Og hvordan påvirkes denne proces af skolens aktører?

2) Afklaring af, hvilken gruppe der skal observeres:

- Mit forskningsfelt i indeværende opgave kommer til at undersøge fire lærere fordelt på forskellige fag, køn og alder og med forskellig indgang til medborgerskab. seks elever, elevråd, fire administrative medarbejdere.

3) At få adgang til feltet:

- Jeg er som chef på skolen hver uge ude at se på undervisning. For skolens ansatte er det derfor ikke noget særsyn. Jeg har meget let adgang til klasseværelserne også pga. af den enorme forandringsproces skolen har været gennem de seneste år.

4) At etablere et forhold til feltet:

- Det er en refleksiv proces at opbygge et konstruktivt forhold til det felt, man ønsker at studere. Det er klart at det påvirker en klasse, administrationen, elever etc., at en chef forsker et felt, men i kraft af min generelle synlighed på skolen, mener jeg ikke at det bliver den store udfordring for hverken mig, medarbejderne eller eleverne.

5) At observere og interviewe.

- Feltforskeren må forsøge at trænge om bag de ydre udtryk og forsøge at opdage de bagvedliggende socialt regulerende mekanismer. Omdrejningspunktet for feltforskeren må derfor være: Hvem gør hvad med hvem, hvor og hvornår? Bemærk i øvrigt at spørgsmålet "hvorfor" ikke indgår. Her er det væsentligt at skelne mellem "Par-events" og "Set-events". Parevents er den sociale interaktion mellem to og set-event er mellem flere deltagere. Det er meget vigtigt i denne fase, at observere og deltage i samtalen i par og i store grupper for at få et klarere billede af samhandlingsordnen. Netop i mødet ansigt til ansigt opstår det sociale møde, hvor individets personlighed og identitet integreres i den sociale struktur. Dette deles op i tre processer: 1) Den beskrivende, hvor man som feltforsker prøver at beskrive så meget som muligt i den konkrete interaktivitet – beskrivende spørgsmål og beskrivende svar. 2) I sociale interaktioner må forskeren vælge fokus. Valget af en sådan fokusering er forskerens afgørelse. Her består valget af "overfladebeskrivelse" og dybdegående undersøgelse. 3) I den selektive proces går feltforskeren et spadestik dybere og med ganske snæver og intensiv opmærksomhed rettet mod distinktioner og afvigelser blandt visse kulturelle aspekter.
- Det store spørgsmål til den deltagende observation er, hvordan der tages noter. Observatørens vigtigste kilde er feltnotaterne. De skal hjælpe forskeren med at gengive situationen længe efter den har fundet sted. Som observatør bør man undlade at notere under samvær med feltets deltagere. Dette kan indebære, at personerne føler sig overvåget. Derfor henvises til at man skriver stikord ned i løbet af undersøgelsen og derefter sammenfatter disse i mere sammenhængende feltnotater. Disse bør indeholde beskrivelser af det der observeres i felten. Her skal det fremgå, hvad der sker, hvornår det sker, for hvem det sker. Forskeren må forsøge at være så konkret som overhovedet muligt og forsøge at give en slags behavioristisk redegørelse for hændelsesforløb, samtaler og lignende.

6) At analysere data.

- Når den deltagende observation er gennemgået analyseres data. Dette gøres i dette tilfælde med Callons translationsmodel som omdrejningspunkt.

Når man inden for den kvalitative metode udarbejder et interview, gøres det ofte for at få adgang til at høre om oplevelser af forskellige fænomener i deres livsverden. Livsverdenen er den verden, vi kender og møder i hverdagslivet. Her fremtræder livet i en direkte og umiddelbar oplevelse forud for, at vi reflektere eller teoretiserer over verden. I geografin udvikles kort over verden, i sociologien udvikles social interaktion, i psykologien beskrives barnets udviklingsfaser og interviewet giver i stedet privilegeret adgang til personens oplevelse af livsverdenen og kan udgøre begyndelsen til modelkonstruktion og teoriudvikling.

Det der fortælles om i interviewet vil altid være konstrueret i samtaleinteraktionen, men målet med det er mere præcist at komme så tæt som muligt på personens oplevelser, og i sidste ende at formulere et kohærent og teoretisk velinformeret tredjepersons perspektiv i en skriftlig ramme.

Interviewforskning foregår gennem menneskelige relationer, hvor interaktionen mellem interviewer og interviewperson er afgørende for den viden, man opnår. En receptiv, empatisk og lyttende interviewer kan skaffe viden om menneskers erfaringer, formuleret med deres egne ord. I det semistrukturerede interview er det en fordel at begynde med hvad-spørgsmålet. Kort sagt bør man gøre sig klar, hvad man ønsker at vide noget om, før man overvejer, hvordan man bedst muligt opnår den ønskede viden. Sædvanligvis udfører man i semistrukturerede interviews selv interviewet på basis af en intervieweguide. En interviewguide kan være mere eller mindre styrende for selve interviewet og mere eller mindre detaljeret og teoretiseret afhængigt af den forforståelse, man har af, hvad interviewet skal omhandle, og hvilken mere præcis metodologisk ramme, man vil lade interviewet foregå inden for. Brinkman og Tanggård anbefaler, at det er bedre at gennemføre relativt få interviews for at få en så god analyse som muligt. De påpeger dog stadig, at man sagtens kan lave analyse af små interviews og her må der foretages enkelte kvalificerede skøn med hensyn til, hvad der skal interviewes om, hvordan, hvornår og med hvor mange. I ideelt set interviewer man indtil man når et mætningspunkt og dette indtræffer når man

ikke kan hive flere interessante oplysninger ud, om det man ønsker at vide noget om. (Brinkman & Tanggaard, 2015 s. 32-28)

Jeg har netop valgt den sidst metode, hvor mange aktører interviewes relativt kort indtil jeg oplevede et vis mætningspunkt hos den der blev interviewet. Medborgerskabsbegrebet er et relativt svært begreb for alle de involverede aktører, og derfor valgte jeg relativt tidligt i mit procesdesign, at jeg ville inddrage mange aktører i processen og i stedet forsøge at udpege pejlemærker om medborgerskab og derpå dykke ned i analyse. Netop ved at integrere mange aktører og to metoder, håber og tror jeg på en bedre forståelse for, hvordan skolens kompleksitet er og derudover give forskellige bud på, hvordan de enkelte aktører oplever begrebet.

ANALYSE

Hvem og hvordan

ANT har som udgangspunkt ikke en analytisk ramme, der organiserer strukturen for de analytiske beskrivelser. Filosofien i ANT er blot: "Følg Aktørerne!". Denne udfordring bliver i dette afsnit undersøgt i en analyse gennem Callons translationsmodel, hvor translationsanalysen skal følge de forskellige udvalgte aktører. Ligesom Callon følger de Nordfranske kammuslinger, så følger jeg de forskellige aktøres holdning til medborgerskab på København Syd. Med udgangspunkt i de semistrukturerede interviews og den deltagende observation vil analysen tage udgangspunkt i et delspørgsmålet til opgavens overordnede problemformulering:

- Hvorledes opfatter skolens forskellige aktører begrebet medborgerskab?
- Hvordan sætter vi medborgerskab i spil på skolen?

Her vil jeg prøve at undersøge, organisere og stabilisere deres aktør-netværk. I aktør-netværks organisering formulerer Callon det således: "There is what we propose to call an actor-world, a world of which its prime mover, forms a part puts forward a list of entitles and a list of what they do, think, want and experience". (Callon, 1986 s .22).

Dermed vil det første analytiske spadestik prøve at gå i dybden med, hvad medborgerskab er og om medborgerskab opleves som et fornuftigt strategisk tiltag på København Syd af skolens forskellige aktører. Det er skolens handlingsnetværk der her analyseres. Et handlingsnetværk, hvor alle aktører, holdninger og handlinger influerer i stort og småt.

ANT-analysen vil dermed forsøge at sætte fokus på de aktører, der komplicerer en stabilisering samt de aktører der faktisk forsøger at bidrage til en stabilisering af medborgerskabsbegrebet på København Syd. Analysen synliggør de aktiviteter hos aktørerne, der er nødvendig for at etablere en stabilitet. Analysens omdrejningspunkt er dermed de to overordnede spørgsmål, der rummer både erkendelses- og handlingsperspektivet.

1. (Erkendelsesperspektivet): Hvordan opfatter aktører på København Syd medborgerskabsbegrebet.
2. (Erkendelsesperspektivet): Hvilke fordele og udfordringer indeholder medborgerskab på København Syd.
3. (Handlingsperspektivet): Hvordan sættes medborgerskab i spil på København Syd?

Her følger en liste over skolens aktører samt observationsmetoder. I en klassisk ANT-analyse er aktører både subjekter og objekter:

- 1) **Administrationen:** (tre semistrukturerede interviews med tre medarbejdere i administrationen).
- 2) **Lærerne:** (fire semistrukturerede interviews med HF-lærere).
- 3) **Bygningen:** (Deltagende observation på gangene og kantinen + et semistruktureret interview med pedellen)
- 4) **Det administrative skolestyresystem (LUDUS - CSC - Softwarefirma):**
(To semistrukturerede interviews med medarbejdere der dagligt arbejder i LUDUS + Deltagende observation med fire elever).
- 5) **Elevrådet:** (Deltagende observation til et elevrådsmøde på 45 minutter)
- 6) **Undervisningen:** (Deltagende observation i Samf B og Mat).
- 7) **Undervisningsministeriet:** (Uddrag fra artikel i "Gymnasieskolen").

I det næste afsnit samles highlights fra de forskellige aktøres udtalelser og handlinger i empirien. Jeg har valgt at samle de væsentligste udtalelser og handlinger i forlængelse af hinanden for derved at synliggøre aktørenes forhindringer og målsætninger. Dermed får analysen en deduktiv tilgang, hvor udtalelser og handlinger listes op i vilkårlig rækkefølge og derefter undersøges i ANT-analysen. De udvalgte passager er nøje fundet frem i det store empirimateriale, og det skal understreges, at meget er undladt og meget taget med. Grundlæggende har jeg dog valgt at bruge de udtalelser jeg har fremhævet som repræsentation for de forskellige involverede aktører på skolen – man kunne med lidt god vilje kalde det idealtyper. Jeg skelner i min empiri ikke mellem de semistrukturerede interviews og den deltagende observation. Alle udtalelser og handlinger analyseres og fortolkes uanset om det er fra det ene eller det andet.

HIGHLIGHTS FRA EMPIRIEN

Lærerne

"Medborgerskab for mig er et delios-baseret-perspektiv, dvs. jeg kører den her etnos-delios-opdeling, hvor at et deliosbaseret begreb er baseret på, at det er blodet der ligesom afgør om du er en del af det her samfund, hvor at Demos er villigheden til at deltage i samfundet."

"Ja, medborgerskab for mig, er sådan set at tage ansvar for hinanden, og det kan man jo gøre på mange planer, det kan være i form af at man viser interesse i det samfund man nu lever i."

"Vi gør et stort arbejde for at få kulturelt udfordrede, som ikke har en demokratisk baggrund og ikke kommer fra et land som Danmark, de har ikke nogen opdragelse hjemmefra og ikke en nogen anelse om hvordan de skal begå sig i et land som Danmark, og har ikke det der skal til for at bidrage til et land som Danmark. Og det synes jeg at vi gør et kæmpe arbejde og være imødekommende ift. at komme herfra med noget som de ikke havde da de kom."

Administrationen

"At hjælpe hinanden, prøve at løse et problem, give svaret, eller bare finde ud af hvem der så kan hjælpe. Hvis jeg kan afhjælpe, så gør jeg det. F.eks. fortæller dem hvor de skal gå hen, eller hvor de kan finde svaret."

"For Mig er det at få folk/kursister/kollegaer til at hjælpe hinanden og sig selv, f.eks. IT problemer, der prøver vi at hjælpe dem sådan at de forstår hvordan det bliver gjort, så at de næste gang tør prøve selv. "

"Når jeg tænker på medborgerskab, tænker jeg på, at det er vores job administration at lære de kursister at lidt mere selvstændige i deres liv. at de ikke har den opfattelse at vi er her for at lave tingene i stedet for dem."

Eleverne

"Enkeltelev i samfundsfagstimen:

"Det er vel lidt det samme som statsborgerskab – jeg tror det har noget at gøre med, hvordan danskerne gerne vil have at man opfører sig".

"Timen går derefter over på sidste del af modulet og lektien til i morgen gennemgås og for mig at se er der ikke mere energi overhovedet tilbage i klassen. Der er som at slå i en hovedpude.

Udmattet går jeg ud af klassen. Lige inden jeg går ud af klasseværelset spørger jeg: Hvor mange af jeres timer er sådan her med opsamling, lærergennemgang, gruppearbejde, opsamling og forberedelse til næste time? Pigerne kigger på hinanden kort og siger: Næsten alle!"

Elevrådet

d2: "Det er hvor at man tilsidesætter sine prioriteter fra, så man kan hjælpe andre folk. I Stedet for altid at tænke på sig selv, så tænke på andre, og være et godt menneske for alle. "

p1: "Det kommer også til udtryk i vores timer, altså at dem der har styr på tingene hjælper dem der lige mangler en hånd".

Frokostpausen – den deltagende observation:

" (Om medborgerskab). Jeg er skide ligeglad, lige nu vil jeg helst bare have en HF!"

Bygningen

Pedellen: "Grunden til at vi har så svært ved at opdrage dem, er fordi at det er så svært at se dem.

Mange andre har jo sådan et fællesareal? Har du tænkt over det"

"Alt det liv der foregår her på gangene er udelukkende brugt til hverdagens små snakke og hverken fagfaglighed eller medborgerskab har muligheder for at udfolde sig her. Da klokken bliver 12.00 efter to timer, samler jeg mine ting efter at have betragtet en lang mørk gang uden liv, og hvis der endelig er liv er det uden fagfagligt indhold."

LUDUS – administrative system

"Ikke umiddelbart, jeg synes ikke som sådan er der er fokus på medborgerskab her på mit arbejde. Jeg vil da synes at det er vigtigt at vi lærer vore kursister, som kommer til mig pga. planlægning, lærer dem at opfører sig pænt. Man taler pænt til hinanden, alle de der ting. Jeg støder ikke så meget på medborgerskab på mit arbejde. Hvis der var mere fokus på det, ville det nok betyde mere."

"Så spørger jeg ind til tonen i ludus. Først er de en del overrasket over spørgsmålet og jeg må uddybe spørgsmålet for at give dem mere tid til at tænke i. Det har de først aldrig tænkt over, men efter lidt refleksioner begynder de at tale om, at tonen ofte var ret hård: "Du har x i fravær og du bedes møde op på dette tidspunkt, eller du har ikke afleveret og har nu for meget fravær til at komme op til eksamen etc. Generelt er tonen hård og vi snakkede om, at system ofte henvender sig til elevernes utilstrækkelighed."

Ministeren

"Demokratisk dannelse er en af de største udfordringer for vores uddannelsessystem. Gymnasierne får i højere og højere grad elever ind – både etnisk danske og fra indvandrerhjem – der ikke kender demokratiets grundpræmisser. Det stiller helt nye krav til medborgerskabsundervisningen,"
(Undervisningsminister – Merete Riisager). (Gymnasieskolen.dk, 28. marts 2017)

Det er en meget interessant og vigtig diskussion, som ikke kun skal tages fra min stol, men i høj grad også ude på skolerne. Det er en meget vigtig forpligtigelse for rektorerne i forhold til at sikre, at man varetager den her opgave,"

(Undervisningsminister – Merete Riisager, 28. marts 2017)

TRANSLATIONSANALYSEN –

problematisering

Problematisering er det første stadie i analyseprocessen, hvor et netværk definerer et problem og italesætter dette over for en række andre aktører. Dette indebærer, at det placerer sig selv som et obligatorisk passagepunkt, i det netværk af relationer, som det forsøger at opbygge, og som andre aktører må forholde sig til. I dette afsnit beskrives, hvordan aktørerne på HF & VUC København Syd italesætter problematikken omkring forståelse af medborgerskab over for andre aktører. Dermed forsøger de forskellige aktører at etablere sig selv som et obligatorisk passagepunkt i netværket af relationer, som de forsøger at opbygge. Dette indebærer en identifikation af andre aktører, som er direkte involveret i den forståelse af begrebet medborgerskab. Derudover forsøges der at skabe en definition af deres roller i denne proces, samt en synliggørelse af disse aktøres forhindringer og målsætninger. Når dette er tilvejebragt kan der oplistes nye roller og identiteter for aktørerne, som er nødvendige for det ønskede aktør-netværks stabilisering. Det empiriske grundlag er interviews og deltagende observation. (Fuglsang, 2013 s. 369).

Udtalelserne og handlingerne synliggør den problematik, som vi arbejder med på Hf & VUC København Syd. Hvordan vidt forskellige syn på et svært begreb præger forståelsen og ikke mindst den kommende implementering af medborgerskab. Som jeg ser det deler alle observationer sig op i forskellige kategorier:

Lærernes akademiske og nuancerede tilgang til medborgerskab, hvor medborgeridentitet skal sikre integration af personer med anden kulturel, etnisk og religiøs baggrund og hindre udvikling af modborgeridentitet (Overgaard, 2012 s. 12). Ydermere bygger deres refleksioner på et bredt funderet kendskab til medborgerskab, hvor medborgerskab er en status, der bliver tildelt dem der er fuldgyltige medlemmer af et samfund. Og hvor alle, der besidder medborgerstatus, er lige med hensyn til de rettigheder og pligter som denne status er forlenet med (Marshall, 1956, s. 50). Det gennemsyrrer lærernes udtalelser, at de forholder sig kritisk til begrebet, at de ved det er svært, og at de ved det er det rigtige at gøre. Lærerne har altså defineret et problem og placerer sig selv som uundværlige i en løsning herpå. Men, samtidig med en vis ærefrygt og ydmyghed over for den forstående opgave.

Administrationen kredser i stedet om andre elementer, hvor især hjælpsomhed og selvstændighed går igen flere gange. Medarbejderne i administrationen har som deres primære arbejdsopgave at hjælpe elever, lærere og være forbindelsesled mellem skolen og ministeriet. Derfor oversættes denne arbejdsopgave til medborgerskab. Dette ligger langt fra Overgaards definitioner af medborgerskab, hvor hjælpsomhed ikke optræder. "Der knytter sig en række værdier til en moderne dannelses- og medborgerskabstænkning. Værdier som lighed, frihed, tolerance og myndighed står alle centralt i vore demokratiske dannelsesidealer" (Overgaard, 2012 s. 69.). Dog fornemmes i de forskellige observationer og interviews en lyst til at få eleverne til at gøre mere selv, hvilket er i fin overensstemmelse med Perikles republikanske medborgerskabsbegreb. Dermed bliver en klarere nuancering af medborgerskabsbegrebet en uundværlig løsning herpå.

Elevernes udtalelser i kantinen, i undervisningen og i elevrådet er ganske interessante. Her er der særligt to kategorier, som gør sig gældende: for det først er der en udpræget mangel af viden om, hvad medborgerskab er og derudover at medborgerskab er en tilsidesættelse af egne behov og det at tænke på andre. Korsgaard rammer det ret sigende: "På den ene side lever vi et Danmark, der de seneste årtier er blevet et mere multietnisk og multikulturel samfund, og dermed har Danmark fjernet sig fra nationalstatens ideal om en kulturel homogen befolkning, hvor stat, nation, sprog og kultur er sammenfaldende" (Overgaard 2004, s.29). Skolens elever kommer ofte fra resurssvage hjem og aldrig mødt begrebet før. Fokuseres på elevernes empiri og kigger man isoleret på det, er det skræmmende mangel på viden der hersker. Men, ud fra en fænomenologisk forståelse fornemmer man i mødet med de unge – både i interviews og den deltagende observation en lyst til at vide mere og ikke mindst handle på den nye viden man får. Dermed bliver viden om medborgerskabsbegrebet en uundværlig løsning herpå.

Ministeriet: Merete Riisager har netop som ny minister gjort medborgerskab til én af sine mest markante mærkesager. Den 6. april 2017 holdt hun tale for Dansk HF og VUC, hvor hun igen og igen understregede vigtigheden af at arbejde med medborgerskab på skolerne. Denne tale var netop en forlængelse af en artikel i Gymnasieskolen: "Styrk elevernes demokratiske dannelse", hvor ministeren går i kødet på de danske gymnasieskoler for at arbejde alt for lidt med emnet, og at det ikke kun er en opgave for samfundsfag og historie: Gymnasierne gør ikke nok for at gøre eleverne til gode samfundsborgere. Fremover skal der især skrues op for den demokratiske dannelse, mener undervisningsminister Merete Riisager (LA). "Demokratisk dannelse er en af de

største udfordringer for vores uddannelsessystem. Gymnasierne modtager i højere og højere grad elever fra – både etnisk danske og fra indvandrerhjem – der ikke kender demokratiets grundpræmisser. Det stiller helt nye krav til medborgerskabsundervisningen,” siger hun.” (Gymnasieskolen 2017). Ministerens udtalelser ligger i kølvandet på en ny stor undersøgelse der stadfæster at: Næsten to ud af tre lærere i undersøgelsen har sjældent eller aldrig diskuteret medborgerskab med deres ledelse. Forskningsassistent Bjarke Nees fra Aarhus Universitet, der står bag undersøgelsen, mener, at rektorerne skal blive bedre til at diskutere med lærerne, hvordan opgaven skal forstås. Dermed står arbejdsopgaven soleklar for ministeren! Kom i gang nu ude på skolen. Men, spørgsmålet er bare hvordan?

Bygningen: Er en klassisk kontorbygning fra 1982. Den blev første gang brugt som skole i 2007 og har aldrig været tænkt som en skolebygning. Den har en indgang, er 150 meter lang og 12 meter bred. Den har et trappesystem midt i huset ved hovedindgangen, hvor der på de tre etager fordeles med gange i nordlig- og sydlig retning. Gangene er 70 meter i hver retning og der er faktisk ikke andet end lange gange fra trappesystemet med døre ind til klasseværelser. På 1. sal er der dog etableret en kantine midt i rummet samt en opholdsstue, hvor eleverne kan forberede sig og slappe af i pauserne. Til den ene side mod vest er Gammel Køge Landevej og til den anden side en smuk udsigt til Bjerget, Hvidovre strand, Amager fælled og det smukke grønne Valby parken. Kort sagt findes livet på skolen i klasseværelserne, i kantinen og i opholdsstuen. Som det ses af mine deltagende observationer på gangene, er der ikke meget liv og heller ikke meget snak om andet end hverdagens gøremål blandt eleverne. Dog er det her værd at bemærke pedellens betragtninger om bygningen.

Ludus: Er skolens administrative system. Det er et system, der udelukkende behandler skemaer, fagfordeling, aflysninger, eksamen, lærerpåsætning, vikardækning etc. Der er tre medarbejdere der konstant arbejder i dette system og Ludus er livsnerven på skolen. Eleverne tjekker konstant ludus for fravær, tilstedeværelse, karakterer og lektier. I det semistrukturerede interview og den deltagende observation med en af medarbejderne og eleverne i Ludus står det klart, at medarbejderne ikke oplever medborgerskabet overhovedet i det administrative system.

Spørgsmålet er nu: Hvordan sikrer HF & VUC København Syd, at medborgerskab er relevant at arbejde med på? Dette spørgsmål skaber helt naturligt, i en klassisk ANT analyse, en påvirkning på skolens andre aktører, altså hvem og hvilke aktører relaterer sig til dette obligatoriske passagepunkt og hvilke andre aktører der her på spil. Ligesom de tre forskere i Callons eksempel spørger: "Does pecten maximus (the Scallops) attach itself?" (Callon, 1985). Så kredser, lærerne, administrationen, ministeriet, bygningen og eleverne om, hvordan vi i fællesskab sikrer at medborgerskab virkelig er en relevant ting at arbejde med på en skole.

Det obligatoriske passagepunkt

For at finde vejen til det obligatoriske passagepunkt må man derfor spørge: Hvor optræder det absolut væsentligste problem for aktørerne?

Lærerne: Er kritisk refleksive, men synes det er en god ide`.

Administrationen: Synes det er ok at indføre, men oplever det sjældent i deres hverdag og tror begrebet handler om hjælpsomhed.

Ministeriet: Har en klar dagsorden pt. Der skal arbejdes med medborgerskab ude i landet nu.

Ludus: Hverken systemet eller medarbejderne oplever nogen form for medborgerskab her.

Bygningen: Har svært ved at inkorporere medborgerskab pga. arkitekturen.

Eleverne: Ved ikke hvad medborgerskab er og har ikke et sprog for det. Synes det lyder spændende og vil gerne handle på den nye viden.

Hvor vil aktørerne gerne hen?

Lærerne: Se medborgerskab vokse hos eleverne – se virkelige resultater.

Administrationen: Kende teoretisk til begrebet og bruge det i hverdagen både over for elever og i det administrative system, hvor medborgerskab ikke kun opleves som hjælpsomhed.

Ministeriet: Ledelsen ude på skolerne skal påtage sig ansvaret – initiativer kommer ikke fra lærerne – der skal iværksættes et top-down implementeringsnetværk, så staten kan se sig selv i øjnene ift. antiradikalisering og demokratisering.

Bygningen: Der ændres grundlæggende i arkitekturen, hvor flere opholdsrum og hvor flere samtalerum indrettes – så hurtigt som muligt.

Eleverne: Alle elever kan redegøre for begrebet og derudover fortælle det til andre – situeret læring!

Fælles for de implicerede aktører i problematikken er, at de alle har en interesse i at sikre medborgerskabets væsentlighed (undgå kommende radikaliserings fx Omar El Hussein). Fælles for det handlingsnetværk er, at medborgerskab er løsningen om end de forskellige aktører har divergerende holdninger og handlinger til dette.

Hvis ministeriet og ledelsen på Hf & VUC København Syd er stålfast i strategien, samtidig med at elever, bygningen, pedeller, lærere og administration stritter i mange retninger, må man acceptere forskellige alliancer. Altså er alle aktører i dette obligatoriske passagepunkt gensidigt afhængige af hinanden i en løsning på problemet, hvor stabile relationer er nødvendige. Dette afsnit med problematiseringen som omdrejningspunkt har dermed synliggjort de relationelle forbindelser og handlingsnetværk der er mellem alle aktører (subjekt/objekt), samt omend endnu vigtigere, hvorledes de knytter sig til problematikken.

Det er ikke kun nødvendigt, at identificere aktørerne i problematiseringen, det er også vigtigt, at fortolke, hvilken interesse de har i det obligatoriske passagepunkt. De forskellige aktører har hver deres forhindringer og mål i mødet med problematikken. Lærerne skal grundlæggende ændre deres måde at tænke på, hvor lærerplanskrav ikke er nok længere. Nu skal der et nyt begreb ind – medborgerskab – som ikke tilhører et fag, en lærerplan eller som kan måles til eksamen. Man kan sige, at lærerne kommer ud af deres komfortzone, hvor 'teaching for the test' ikke er tilstrækkeligt. Lærerne på skolen kan dog godt se behovet for handling, grundet Omar El Hussein samt fælles håndslag på, at vi skulle gøre alt for at undgå terror igen. Derudover er lærerne i disse dage meget kritiske over for ministeriet pga. de store nedskæringer på uddannelsesområdet. Et

nyt tiltag af denne kaliber, kombineret med lærerens generelle kritik af ministeriet er ikke en god cocktail i deres forståelse – og dette med rette!

Administrationen og bygningen kan godt forstå den brændende platform (Omar El Hussein), men de kan ikke forstå begrebet. Det er lidt groft tegnet, men alle semistrukturerede interviews tyder på en grundlæggende mangel på kendskab til begrebet – det oversættes til hjælpsomhed eller opdragelse. Deres interesse er fra ledelsens synspunkt, at arbejde med begrebet, men ikke at tage det til sig: ”Det er endnu et af ledelsens påfund, så må vi jo hoppe på den”.

Eleverne synes det er super spændende. Som den deltagende observation tydeligt verificerer, så er de optaget af at diskutere emnet og synes det er relevant. Selvom de ikke kan indoptage begrebet og forstå det rationelt. De har mange andre jern i ilden: eksaminer, fester, lektier etc. Lidt skarpt skåret går det aldrig rigtig op for elevrådet, hvad situationens alvor handler om og da slet ikke hvad løsningen er:

”Har I andre ting til medborgerskab, som kunne gøre det endnu bedre? p1: Der mangler nogle events, hvor det ikke er alkohol/politisk baseret. Der mangler et eller med mad f.eks. Folk der ikke kan være sent ude om aftenen. Lørdag fra klokken 14-18, alle tager en ret med og så smager vi forskellige retter”.

Den nye minister har sat alt ind på medborgerskab og det er selvfølgelig en god løftestang for ledelsen. Den tydelighed som ministeren fremtoner med er måske en anelse for determineret. Det er som om at medborgerskab og demokratisk dannelse bliver svaret på alt og denne mangel på nuance, kan måske være et problem i implementeringen. Med nedskæringerne i frisk erindring, kan dette tiltag ses som et progressiv step i en tid med fyringer og forudfattede tanker om new public management.

Ludus Har ikke nogen fortolkning af implementeringen, men i anvendelsen af Ludus er arbejdet med den generelle kommunikation væsentlig. I det narrativ der knytter sig til systemet og med den perception systemet har, kunne man sagtens ændre nogle få ting der ville få stor betydning: ”Hvordan kan man folde medborgerskab ud i Ludus?

De eneste beskeder jeg sender, er varslerne. Den skriftlige kommunikation, og generelt bare den svært tolkende kommunikation, som er på hjemmesiden kan være mangelfuld. Det kunne være meget lettere hvis vi ændrede på det.” (administration).

Citater viser, at administrationen ikke anvender begreberne fra medborgerskab overhovedet, men at man er villig til at ændre på det.

Fremtiden for medborgerskabets aktører på København syd er bestandigt truet af andre aktører, der kan destabilisere deres ønskede aktør-netværk ved at definere andre identiteter for de aktører, som netværket har brug for. Hvis de ønsker at udvikle medborgerskab og demokratisk dannelse på skolen, så bliver de nødt til hver især at overkomme disse andre identitetsskabende netværk til medborgerskab.

Hvis det obligatoriske passagepunkt skal imødekommes af et svar, der sikrer at medborgerskab er en værdi på KBH SYD, er det nødvendigt, at de implicerede aktører påtager sig de roller som medborgerskabet har brug for.

I Callons kammuslingeeksempel, er den japanske kammuslingesucces endnu ikke blevet testet på de franske kammuslinger. Forskerne fremægger herefter de roller som fiskerne, kammuslinger og forskerne må påtage sig for at projektet lykkes. Dette betyder, at fiskerne skal stoppe deres fiskeri omgående, at kammuslinger tilpasser sig de nye muligheder og at franske forskere accepterer, at de japanske opdagelser kan overføres på de franske kammuslinger.

Hvis dette handlingsnetværk oversættes til KBH SYD kunne det se sådanne ud:

Lærerne: Ville arbejde i og uden for undervisningen med at styrke den enkelte elevs republikanske medborgerskab.

Eleverne: Ville få en mere nuanceret forståelse af begrebet og kunne være i stand til at tale om det og handle på den nye viden.

Ludus: Ville forbedre narrativerne og den generelle kommunikation samt de fortællinger der knytter sig til systemet. ”Growing minds” beskeder om løst og fast og ikke kun udmeldelse, for højt fravær eller varsler.

Bygningen: Ville hen over sommerferien få et andet udseende.

Administrationen: Ville forstå det teoretiske begreb bedre og handle på det i hverdagen, når elever spørger efter hjælp eller andet.

Ministeriet: Ville det være bedst at skrue en anelse ned for retorikken. Det kan virke paradoksalt, at man midt i store sparetider har så travlt med at implementere nye og svære begreber.

Denne nye identitetsproces, som medborgerskabet fremlægger, formes ikke uafhængigt, men formes gennem handlinger. Medborgerskab er intet i sig selv, men kun gennem konkrete handlinger og relationer til andre bliver det til noget. En aktør former ikke sin egen identitet, den skabes og justeres i translationen med andre aktører. Hvis aktørerne godkender disse translationer vil implementering af medborgerskabet have bedre vilkår. Dermed formår medborgerskab at etablere et stabilt og kompetent aktør-netværk på KBH SYD

For Callon var jagten på det obligatoriske passagepunkt at finde det største problem for alle aktører der forandrede alles handlingsnetværk. Callon når frem til, at det absolut største problem for alle er snorene på kollektorerne. De påvirker kammuslingerne evne til at binde sig fast, det påvirker bestanden, det påvirker fiskernes adfærd og fangst, det påvirker det nationale politiske fiskeriministerium, det påvirker havstrømmen, det påvirker forskerne og det påvirker ikke mindst de japanske fiskerne som forskerne inspireres af. Men med ovenstående analyse i frisk erindring er det jo oplagt at iagttage, hvad det obligatoriske passagepunkt er, nemlig:

At alle aktører der er knyttet til medborgerskabsbegrebet på KBH SYD ikke har ændret deres pædagogiske praksis.

For lærerne gælder det, at de generelt i de semistrukturerede interviews uden problemer forstår og beskriver medborgerskab på en relativ skarp måde og at de lever op til Korsgaards definition af medborgerskab. Men, når det kommer til deres handlingsnetværk, ja så udøver flere lærere tavleundervisning, der står i diskrepans til den pædagogiske praksis der knytter sig til medborgerskab. Lærernes handlinger afspejler ikke deres fortællinger, dette fremgår af de deltagende observationer, hvor lærerne i flere tilfælde udøver en didaktik, der læner sig op ad mesterlærer, hvor en person deduktivt fortæller sandheden på tavlen og hvor den enkelte elev

(som regel de dygtigste) svarer på lærerens spørgsmål, hvor det objektive korrekte svar er det svar som læreren tænker er det rigtige.

Det samme gør sig gældende med administrationen. De er måske mere lovlig undskyldt idet de oversætter og begrebsliggør medborgerskab med hjælpsomhed. Deres handlinger i den deltagende observation afspejler en mangel på pædagogisk praksis som først og fremmest er opstået på baggrund af manglende kundskabsbegreber, men samtidig også er et udtryk for en praksis som skal ændres på sigt. Administrationens pædagogiske praksis skal dermed ændres. Deres handlingsnetværk med lærerne og eleverne skal flyttes fra passivitet til aktivitet hos eleverne. Som undersøgelserne viser, oplever administrationen, at medborgerskab er at hjælpe elever der har det svært. De skal i fremtiden få elever til at handle på egen hånd. De skal så at sige ud af den generelle klientgørelse, der har hersket på skolen. Dermed viser det obligatoriske passagepunkt, at forandringen af den pædagogiske praksis er altafgørende for at få aktørerne til at handle anderledes i deres indbyrdes handlingsnetværk. Når lærerne forandrer ikke blot deres viden, men så sandelig også deres praksis i undervisningslokalet, hvor elevernes rolle ændres fra passiv til aktiv. Når administrationen forandrer klientliggørelsen af elever, hvor elevens egne kompetencer og handlinger er afgørende, hvor de selv forsøger at forstå problematikker omkring SU, hvor de selv finder eksamenslokaler, hvor de selv danner sig et overblik over deres fravær – ja, så er vi godt på vej. Men det er ikke kun subjekterne på skolen der skal forandre den pædagogiske praksis. Bygningen, Ludus og ministeriet forandres også – hvorfor?

Bygningen har med al tydelighed vist, at den ikke står mål med de pædagogiske visioner vi har for skolen. Derfor har jeg/vi allerede taget initiativ til at ansætte en arkitekt, der den 2. maj 2017 fremsatte arkitektoniske forslag til pædagogisk nytænkning på 1. og 2. sal som for nuværende er anakronistiske i deres udformning. Vores plan er, at det skal stå færdig den 14. august til skolestarten, samtidig med at vi har lejet tre nye pavilloner. Derudover er der nedsat en task-force gruppe med repræsentanter fra administrationen, lærere og ledelse der skal komme med nye bud på, hvor Ludus på en mere elegant facon kan komme tættere i kontakt med skolens elever og hvor hovedbudskaber til eleven er: Hvordan løser du selv den udfordring, du står over for lige nu?

Den sidste aktør, ministeriet og det politiske landskab påvirkes i det generelle handlingsnetværk da skolerne på nuværende tidspunkt er langt fra ministeriets planer og visioner for implementering af medborgerskab på de danske skoler. Ministeriet vil højst sandsynlig hurtigt erfare, at en enkelt artikel i et fagblad, en skarp tone til årsmødet i lederforeningen og forskere der underbygger ministerens påstand er for lidt. Der vil højst sandsynlig starte en interesse ude på skolerne blandt elever og lærere, men det vil komme til at tage tid – lang tid og den frustration vil besværliggøre ministeriets tanker på området. Som disse refleksioner viser, er alle aktører dybt afhængige af det obligatoriske passagepunkt, fordi de alle berøres af det i deres handlinger.

Man kunne her med rette spørge: Hvorfor er dette problem et problem og hvordan skabes et handlingsnetværk af aktører. Handlingsnetværket skabes i det obligatoriske passagepunkt, da alle aktører oplever et grundlæggende problem, som er et alvorligt problem, der kun kan løses i handlingsnetværket med de andre aktører. Og derfor er det bl.a op til ledelsen at løse denne udfordring i et ANT-perspektiv.

Hvordan skaber vi en daglig praksis og hvordan anråber vi aktørerne i denne problemstilling til at ændre deres pædagogiske praksis?

Interessekonstruktører

Der findes altid mange løsninger på et givet problem og det er kort sagt, hvad interessekonstruktionen i translationsanalysen undersøger. Interessekonstruktionen er den proces, hvor en aktør forsøger at fastholde, imødekomme og stabilisere den ønskede identitet af de andre aktører, som er blevet defineret i problematiseringen. Altså påvirker enhver handling og tanke hele handlingsnetværket, hele tiden. Dette afsnit vil kortfattet gå i dybden med, hvordan udvalgte aktører (elevrådet, lærerne, bygningen, Ludus, ministeriet) forsøger at etablere en løsning på deres problem (manglende medborgerskab), samt hvordan de konstruerer denne interessekonstruktør.

I problematiseringen så vi, at det obligatoriske passagepunkt var færdighederne i den pædagogiske praksis i medborgerskab og med Omar El-Hussein i frisk erindring samt mange

voldsomme episoder generelt på skolen, kan løsningen være medborgerskab, hvis elevernes aktør-netværk stabiliseres. Dette fremgår af de tre følgende udtalelser fra empirien:

Kursistrådet: "Der mangler nogle events, hvor det ikke er alkohol/politisk baseret. Der mangler et eller med mad f.eks. Folk der ikke kan være sent ude om aftenen. Lørdag fra klokken 14-18, alle tager en ret med og så smager vi forskellige retter."

Lærerne: "Og der kan man sige at undervisningen har i høj grad været noget der samler folk, og lader folk forstå at vi jo også har noget der binder os sammen, og ikke bare skiller os ad. Alle mennesker i dag er gode til at finde ting der adskiller dem fra alle andre. Men ikke nær så gode til at finde ting der motivere dem eller giver dem årsager til at hænge sammen med alle andre. Og lige netop i dag, havde jeg biologi som jeg underviste før i dag om genetik og evolution, som i øvrigt er et super godt emne til at samle folk. På det her hold vil jeg helst bruge det til at samle folk, og for at få noget indlæring og særdeles også stemningen på holdet."

Ludus: "Uha, det er ved en proces. Ved f.eks. at sæt sig ned og bruge 5-10 min. længere på at forklare dem, hvorfor man gør det. Og der har jeg oplevet at man i sidste ende har givet noget godt tilbage. Det har også givet mig meget mere tid. "

Skolen ser dermed konkrete handlinger i og uden for undervisningen som den løsning der skal til for at fastholde aktør-netværket. I denne interessekonstruktionsproces må aktørerne blive ansvarliggjort i arbejdet med at få aktørerne til at handle. Det betyder, at opstillingen af en sådan interessekonstruktion (fokus på aktiviteter i og uden for undervisningen) giver aktørerne (Ludus, lærerne, Bygningen, administrationen, elevrådet) mulighed for at blive lænket sammen i et netværk. De opfylder ikke deres egne behov alene, men kun i kraft af netværkets eksistens. "To be interested is to be in between, to be interposer (...) To interest other actors is to build devices which can be placed between them and all other entities who want to define their identities otherwise". (Callon 1986, 203.)

Gennem interessekonstruktionen forsøger de forskellige aktører at etablere sig selv i et aktør-netværk. De forsøger hver især at positionerer sig i konstruktionsprocessen ved at "handlingen" (ved at få nogen til at gøre noget) afspejles forskelligt. For lærerne er det undervisningens forsøg

på at integrere medborgerskab, for Ludus handler det om mere tid med brugeren, for bygningen handler det om restaurering og ny arkitektur, for administrationen af forandre mødet med den enkelte elev og for elevrådet om konkrete arrangementer med elever og ansatte.

Når aktør-netværket konkurrerer handles der på vidt forskellige niveauer og derfor skal ledelsen være på vagt i denne fase. Som forskerne i Callons eksempel med fiskenet og pontoner i målet med at hæfte kammuslinger på kollektorerne. Her afskærmes kammuslinger mod søstjerner og fiskere. Så er det her ledelsens opgave, at hver gruppe nu arbejder med de nye muligheder der nødvendigvis opstår. Derfor skal man på den ene side afskærme, men på den anden igangsætte initiativer der styrker det obligatoriske passagepunkt.

For lærerne er det ikke nok at der handles i undervisningen. Derfor har ledelsen iværksat to arbejdsgrupper det første år, der skal arbejde med medborgerskab i samfundsfag og dansk. Arbejdsgrupperne har netop præsenteret deres produkter: "Sprog og magt" i dansk og "Medborgerskab" i samfundsfag. Det er tanken at disse to forløb skal ændre lærernes mind set.

Ludus:

Fokus på medborgerskab har medført et nyt begreb på skolen: "POP-OP-SU-CAFE". Det er en naturlig forandring af Ludus i medborgerskab, hvor medarbejderne har udviklet et nyt koncept. I stedet for udelukkende fokus på fravær og karakterer, er der hver torsdag en "POP-UP-cafe", hvor eleverne kan møde folk fra administrationen. Her kan de spørge om fravær, SU, etc. Dette er altså blevet en handlingens menneskeliggørelse og et forsøg på at møde eleverne i øjenhøjde. På disse eftermiddage er det vigtigt for ledelsen, at eleverne også hjælper hinanden. Det kan fx ske ved sidemandslæring i SU, hvor to elever sammen løser et problem uden at administrationen nødvendigvis hjælper til. Men, de er tilstede i svære tilfælde og dermed ændres aktørerne i administrationen fra at være undervisere til konsulenter i en situeret læring. Eller fra en hjælpsom rolle til personlig ansvarliggøres.

Bygningen:

Bygningen kan af økonomiske årsager ikke restaureres på alle etager og derfor har vi nedsat et udvalg af skolens forskellige aktører der skal prøve at udnytte de eksisterende arealer uden at bruge for mange resurser på det. Dermed er det ikke kun lærerne der kan være med til at bestemme udseendet, men også medarbejderen i receptionen, pedellen og ikke mindst eleverne. Man kan med ganske få midler få mere liv i gangene, så de indbyder til mere liv og glæde. Arbejdsgruppen har lovet at komme med deres udkast i starten af juni.

Elevrådet:

Har fået til opgave at arbejde med en struktur for elevrådets arbejde. Indtil nu har elevrådets arbejde kørt ad hoc uden vedtægter og regler. Nu har ledelsen igangsat et initiativ, hvor elevrådet selv skal lave et udkast til nye vedtægter. Processen har været dynamisk idet elevrådet har arbejdet med visioner og regelsæt for deres arbejde. Derefter har to lærere hjulpet dem med formativ feedback og dernæst mødtes elevrådet endnu engang for at færdiggøre regelsættet for elevrådets arbejde (bilag 3).

Interessekonstruktionen viser, hvorledes medborgerskab som omdrejningspunkt kæmper en kamp om aktørernes opmærksomhed, hvilket kan besværliggøre en succesfuld translationsproces mod det ønskede aktør handlingsnetværk. Men, de fremhævede eksempler viser med al tydelighed, at medborgerskabsbegrebet har sat de forskellige aktører i spil i hele netværket og at enhver lille ændring i handlingsmønstre ændrer hele netværket. Lærerne kan fx ikke længere sige: "Kig i Ludus – der finder du svaret". Nu må sætningen: "Vi har en POP-UP-CAFE, måske skulle du gå derned på torsdag, så kan du få styr på din SU" i stedet bruges. Her sker en helt andet og langt mere handlingsorienteret tilgang, som først og fremmest ændrer lærerens møde med den enkelte elev, men som måske langt vigtigere øger elevens handlekompetence – det, at møde fysisk op til et møde med et andet voksent menneske. Lærerne har i løbet af året haft fokus på forskellige pædagogiske tiltag, der skal flytte fokus fra undervisning til læring. Blandt andre gennem pædagogiske læringsfællesskaber og kollegial supervision. Her har vi prøvet at hjælpe lærerne til i fællesskab med kolleger og med professionel hjælp udefra til at udvikle og sparre i forhold til at have fokus på læring. Vi er langt i processen, men slet ikke i mål.

For Ludus og bygningen gælder det samme, at administrationen arbejder på bedre kommunikation med eleverne i de forskellige systemer. Her har vi i fællesskab prøvet at styrke den personlige kommunikation, så den retter sig til en elev og ikke en klient der skal hjælpes. Dette er sket gennem sproglige eftermiddage i studievejledningen og administrationen med rollespil og skriveøvelser.

Indrullering

Indrullering er den begivenhed i translationsprocessen, hvor interessekonstruktørerne positionerer sig mellem aktørerne og det konkurrerende identitetsskabende netværk:

"No matter how constraining the trapping device, not matter how convincing the argument, success is never assured, the devices of interessement does necessarily lead to alliances, that is, to actual enrolment (Callon, 1986 s. 205).

Selvom de forskellige aktører på skolen formår at opnå intern anerkendelse af deres problematik, så er der ingen garantier for at de påtager sig de tiltænkte roller, som skolen ønsker. Ligegyldig, hvor indbydende iværksættelsen af medborgerskab er, så kan ledelsen aldrig være sikker på, hvordan aktørerne på skolen konverterer de nye idealer. Som Callon fremhæver, kan det skabes ved tvang, ved forførelse eller simpel opfordring, hvis de ønskede allierede er tæt på problematiseringen. Det er ifølge Callon sjældent eller næsten aldrig, at en aktør uden betænkelighed tilslutter sig en anden aktørs problematisering. (Callon, s. 204). Indrullering er dermed den forhandling mellem aktører i handlingsnetværket, hvor aktørerne trods alt forhandler mod et fælles mål.

Da denne opgave har et explorativt sigte og dermed undersøger aktørerne imens opgaven skrives, går vi nu ind i indrulleringsfasen i den kommende fremtid. På baggrund af undersøgelsens "resultater" (Jeg fremlagde mine resultater om det obligatoriske passagepunkt på chefmødet onsdag den 19. april), hvor problematisering og interessekonstruktion var omdrejningspunkt, har vi nu i fællesskab besluttet at bruge tvang. Vi vil med andre ord sætte forskellige barrierer op for vores ansatte og i denne translationsfase have fokus på administrationen, lærerne, bygningen og eleverne. Det er disse aktører der mangler viden, holdninger og især færdigheder.

På lærersiden har vi besluttet, at der etableres fire medborgerskabsklasser. Det betyder, at der på indsatsområdets andet år sættes relativt hårdt ind. Ved at nedsætte fire teams der har medborgerskab som klangbund, får næsten alle lærere og ikke mindst alle fag berøring med emnet. Vi har sat den forhindring i vejen, at der ikke må undervises på gængse faconer onsdag og torsdag i alle uger, hvor der i stedet etableres medborgerskabsprojektdage. Her skal teamsene, med udgangspunkt i fagenes lærerplaner og skolens tanker om medborgerskab, sætte fagfagligheder i spil i alle fag, hvor medborgerskab på et eller andet niveau berøres.

Administrationen har derimod besluttet at starte helt forfra. De har tydeligvis intet fået ud af foredraget af Ove Korsgaard, pædagogiske dage om begrebet og den kollegiale sparring etc. I stedet laver vi et nyt specialiseret tilbud direkte rettet til administrationen, hvor de i den næste periode får særbehandling og vi bruger to hele dagen med gruppen, hvor vi arbejder med begrebet. Her skal gruppen prøve at oversætte deres nye forståelse og vi skal i fællesskab tale om, hvordan medborgerskab konkret viser sig i viden, holdninger og færdigheder for netop denne gruppe. Dette gøres gennem forskellige øvelser. Fx vil vi bede lærerne om at observere administrationens arbejde i tre timer ad gangen med deltagende observation og måske vigtigst, at administrationen kommer ud i klasseværelserne for at iagttage en ny pædagogisk praksis ude i klasseværelserne mandag, tirsdag og fredag og ikke mindst på de to projektdage onsdag og torsdag med virkning fra 1. august, hvor bygningen forhåbentlig er forandret arkitektonisk. Dermed giver vi alle aktører en mulighed for at blive indrullet i hinanden.

Et andet sted, hvor vi har haft fokus på indrulleringen er konkret i administrationen. Indtil 1. maj var administrationen placeret forskellige steder på skolen. Regnskabsafdelingen sad i regnskab på 1. sal. SU-medarbejderen i stuen, markedsføringsafdelingen på 2. sal, og indberetning og HR afdelingen på 3. sal. Dette fungerede ret dårligt! Mange af lærerne brugte unødigt meget tid på at finde de rigtige medarbejdere til de rigtige opgaver, og derfor besluttede vi i ledelsen at indrulle hele administrationen. To store vægge blev hevet ned i stueetagen og et stort fælles administrationsrum opstod med alle kompetencer samlet i ét og kun ét rum. Men, uanset hvor skråsikre vi har været på at denne nye model ville virke på arbejdsmoral, arbejdsmiljø og fællesskab, er der jo ingen garantier. Og ganske rigtigt.... mange i administrationen var/er frustreret over, at de ikke arbejder i enerum mere og at de bliver betragtet af elever, lærere og ledelse kontant. Der har vi bevidst brugt Callon til at være sikre i vores sag. At vi faktisk (under

tvang) og i indrulling arbejder mod et fælles mål – det republikanske medborgerskab og at vi som ledelse faktisk tror på, at denne arbejdsmetode er den bedst mulige til at opnå de bedste resultater.

Mobilisering

Som det ses i Callons eksempel er forskernes translationsproces succesfuld. Kammuslinger formerer sig, fiskerne ønsker at bevare og øge bestanden, og holder derfor igen med deres fiskeri. Forskerne betegner projektet som repræsentativt for, at den større masse vil følge det succesfulde eksempel. Alle aktørerne har dermed en fælles interesse i at imødekomme problematikken, accepterer interessekonstruktørerne, lad sig indrulle og til sidst mobilisere. (Callon, s. 210). Som det sikkert er gået op for læseren, så er vi på KBH Syd endnu ikke kommet ind i denne proces, men man kan i stedet fokusere på, hvad vi som ledelse kan gøre for at undgå, at en aktør til hver tid kan bryde ud af et etableret aktørnetværk og derved svække de relationelle forbindelser. Derfor vil dette afsnit omhandlende mobilisering diskutere og stadfæste ledelsens fremadrettede handlingsperspektiv. Altså, hvad ledelsen de næste to år skal gøre for at alle på KBH Syd ved hvad medborgerskab er og handler på det i et nyt pædagogisk praksisfelt.

I Callons eksempel sker det tragiske, at fiskerne trodser alle aftaler for at tilfredsstille deres aktuelle behov – at fiske deres kammuslinger og ikke mindst at tjene penge. Denne ene handling juleaften 2001 får fiskernes, kammuslingernes, havstrømmens, regeringens og forskernes projekt ud af kurs og interessekonstruktionen er dermed ikke længere en succes. På dette tidspunkt spørger forskerne sig selv om deres løsning overhovedet er den rette på kammuslingernes problematik (211).

Det overordnede spørgsmål i mobiliseringen fremadrettet og i handlingsperspektivet for os som ledelse er derfor: Hvordan undgår vi at nogle af vores aktører "tager ud at fiske juleaften" så hele dette projekt falder til jorden? Hvordan undgår vi, at medborgerskab bliver betragtet som blot ét af mange pædagogiske tiltag udtænkt af ledelsen? Hvordan undgår vi, at kadencen falder blandt skolens aktører og ikke mindst, hvordan undgår vi, at en majoritet af alle elever på skolen ikke har mærket det republikanske medborgerskab?

Visionen er klar- alle elever, alle lærere og alle i administrationen har om to år viden, holdninger og færdigheder om det republikanske medborgerskab.

Svaret er blevet ansættelsen af en projektleder der starter i jobbet 1. juni 2017. Vi har slået en intern stilling op, kørt ansættelsessamtaler og ansat en historie/samfundsfagslærer til at varetage jobbet som projektleder for medborgerskab på København Syd. Vi er blevet klar over i denne proces, hvor jeg sideløbende har haft øje for Callons translationsprocesser, at problematisering, interessekonstruktørerne og indrulleringen kørte nogenlunde på skinner. Men, vi har været yderst bekymret over mobiliseringen, altså, hvordan sikrer vi os, at der reelt sker en forandring i og uden for undervisningen på hele skolen. Med ansættelse af projektlederen udarbejdes en projektbeskrivelse, som præsenteres for alle skolens medarbejdere i starten af næste skoleår. Ansættelsesgraden for projektlederen er, at en stor del af hendes arbejdsportefølje skal bruges til at udvikle og igangsætte initiativer på skolen der følger strategien for udvikling af medborgerskab. På denne måde sikrer vi (gennem tvang), at der konstant røres i gryden. Ved at have en lærer der varetager projektlederfunktionen, opnås måske en større accept blandt medarbejderne, idet personificeringen betyder meget i en vanskelig proces som denne. Man kan sige, at den nye projektleder har en forholdsvis høj etos blandt medarbejderne.

Derudover har vi brugt konkrete artefakter (se forsiden) på skolen. Rundt om på hele skolen har vi fået sat vores værdier op på væggene, så elever og medarbejdere konstant berøres med dem eller i hvert fald ser dem. Vi tror på, at det gavner implementeringen og har fået god feedback på det. Derudover har vi ved den netop afsluttede fagfordeling sat arbejdet med medborgerskab ind i alle medarbejders arbejdsportefølje (bilag 4). Arbejdsporteføljen synliggør de arbejdsopgaver som hver enkelt medarbejder har på hver skole. Den består først og fremmest af, hvilke hold man skal have og derudover ekspliciterer den, hvilke udviklingsområder man i løbet af skoleåret skal arbejde med. I rubrikken under arbejdsopgaver står der: Arbejde med det republikanske medborgerskab.

Der er jo stadig ingen garantier for at alle 165 medarbejdere gør det, men arbejdsporteføljen er et dokument som ledelsen udstikker og forlanger af de ansatte.

Mange andre tiltag er i støbeskeen og mange vil dukke op løbende. Det vil jeg gerne udfolde til den mundtlige eksamen.

SAMMENFATNING OG SPØRGSMÅL TIL VIDERE BEARBEJDNING

Denne opgave har undersøgt, hvordan og hvorfor Hf & VUC KBH SYD implementerer det republikanske medborgerskab, og hvordan denne proces påvirkes af skolens forskellige aktører?

Undersøgelsen har taget udgangspunkt i Bruno Latour's aktør-netværks- analyse med udgangspunkt Michell Callons translationsanalyse, hvor implementeringen blev delt op i problematisering, interessekonstruktører, indrulling og mobilisering. Denne undersøgelse har klargjort, at der på København Syd er forskellige aktører med forskellige interesser, der påvirker hinanden i et samlet handlingsnetværk. Netop ved at undersøge de enkelte aktørers rolle i handlingsnetværket er det tydeliggjort, hvilke værktøjer der kan bruges. Bygningen skal renoveres, kommunikationen i Ludus skal have en mere menneskelig tone, lærerne skal ikke blot tale om medborgerskab – de skal også gøre det i og uden for timerne, administrationen skal have ekstra hjælp til at forstå og ikke mindst handle på begrebet og eleverne skal gennem alle disse tiltag få en skærpet opmærksomhed på, at de ikke kun er statsborgere, men også medborgere!

En interessant vinkel er, at en ændring for en aktør påvirker hele handlingsnetværket. Derfor har skolen netop ansat en projektleder der skal have en nøgleposition med eleverne, lærerne, bygningen, pedellerne, Ludus, administrationen og ikke mindst ledelsen. Det har været interessant at arbejde med ANT. Meget af den litteratur jeg læst om ANT handler om "ANT som metode" til at udvikle fx "Nationalpark Thy, udvikling af journalistik og arkitektoniske konkurrencer etc. Fokus er ikke på 'ANT og ledelse'. Jeg ser en mening med at kombinere disse to elementer. Det giver et skærpet isoleret overblik over de aktører der arbejdes med, det ekspliciterer de handlingsnetværk der opstår, og man får mulighed for at følge og anråbe medarbejdere i forskellig retning og ikke mindst giver en deduktiv gennemgang af en implementeringsproces i problematisering, interessekonstruktører, indrulling og mobilisering. Vi er dog langt fra målet endnu og derfor kunne følgende tre spørgsmål være interessante at tage med til den mundtlige eksamen:

- 1) Hvordan kan man som leder yderligere bruge Bruno Latours ANT-analyse og i særdeleshed Michell Callons translationsanalyse.
- 2) Hvilke konkrete mobiliseringer kan man arbejde med i skoleåret 2017/2018 og 2018/2019
- 3) Hvordan arbejder man videre i processen med viden, holdninger og færdigheder.

LITTERATURLISTE

- Arendt, H. (1958). *The Origins of Totalitarianism*, 2nd ed. Cleveland, Ohio: Meridian Books - The World Publishing Company.
- Callon, Michel: "Some elements of a sociology of translation: domestication of the scallops and the fishermen of St Brieuc Bay" Michel Callon First published in *J. Law, Power, action and belief: a new sociology of knowledge?* London, Routledge, 1986, pp.196-223.
- Drucker, P. "Knowledge-Worker Productivity, I Management Challenges for the 21 th Century. Elsevier S. 116 – 138.
- Esmark, Anders m.fl.: "Socialkonstruktivistiske analysestrategier". Roskilde Universitetsforlag, 2005.
- Fuglsang, Lars m.fl.: "Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne". Forlaget samfundslitteratur, frederiksberg (2013)
- Heater, D. (2004). *Citizenship. The Civic Ideal in World History, Politics and Education*. 3rd. ed. Manchester: Manchester University Press.
- Herman, Stefan: "Hvor står kampen om dannelse" Informations forlag, København 2016
- Hernes, Tor: "A process theory of organization" Oxford-University Press. 2014.
- Hoff-Clausen, E. (2012). Retorisk Handlekraft hviler på tillid. *Rhetorica Scandinavica*, 49-65.
- Jensen, Torben Elgaard: "Bruno Latour – hybride tanker i en hybrid verden. Hans Reitzels forlag 2009.
- Kalkan, H. (2014). Gadeliv blandt unge mænd fra Nørrebro SBI 2014:13. København: Statens Byggeforskningsinstitut, Ålborg Universitet.
- Koch, Hal: "Hvad er demokrati". Gyldendal, København. 2011
- Korsgaard, Ove. "Medborgerskab – et nyt dannelsesideal". RPF-religionspædagogisk Forlag, Frederiksberg (2012).

Korsgaard, O. (2007). Medborgerskab - hvad er nu det? I Korsgaard (red), Medborgerskab - et nyt dannelsesideal? (s. 17-46). Frederiksberg: Religionspædagogisk Forlag.

Korsgaard, Ove. "Medborgerskab, identitet og demokratisk dannelse". Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, København NV 2004.

Kristensen, Anders Raastrup: "De grænseløse arbejde – at lede de selvledende medarbejdere". Gyldendal Business, København 2011.

Kristensen, Anders Raastrup m.fk: "Strategisk slevledelse – ledelse mellem frihed og forretning". Gyldendal Business. København 2013.

Kristiansen, Søren m.fl.: "Deltagende observation". Hans Reitzel forlag, KBH. 2015

Latour, Bruno: "En sociologi for et nyt samfund". Akademisk forlag København, 2008.

Mahmood, A. (2015). Sort Land - fortællinger fra ghettoen. København: People's Press

Marevelias, C. "Freedom at work in the Age of Post-Bureaucration Organization, In ephemere 7 (4) s. 555-574. 2007

Marshall, T. H.: "Citizenship and Social Class – and other essays" Cambridge University Press (1950)

Regeringens arbejdsgruppe for bedre integration. (2011). Medborgerskab i Danmark. København: Integrationsministeriet.

Vikkelsø, Signe m. fl: Klassisk og modern organisationsteori". Hans Reitzel forlag, København 2012.

VUC Hvidovre Amager. (2011). Kursistundersøgelse 2011. 2011: VUC Hvidovre Amager.

VUC Hvidovre Amager. (2013). VUCHA Kursistundersøgelse 2013. Hvidovre: VUC Hvidovre Amager.

Links:

Artiklen: ”Riisager til gymnasier: Styrk elevernes demokratiske dannelse”:

<http://gymnasieskolen.dk/riisager-til-gymnasier-styrk-elevernes-demokratiske-dannelse>

Bekendtgørelse om uddannelse til toårigt hf. (12. Juni 2013). Hentet fra Retsinformation:

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=152579>

HF-bekendtgørelsen: <http://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/uddannelser/hoejere-forberedelseseksamen-hf>

ABSTRACT

“Medborgerskab bla. Bla. Bla”. Is the title of this dissertation? HF, højere forberedelseseksamen, corresponds to a high school education in the USA. The dissertation is written in remembrance of the Copenhagen shootings in February 2015. The shooter was a former student at my school. At the schools, we have decided, that we should focus on citizen education in the next three years. First I discuss the concept of citizenship on the basis of T H Marshall and Ove Korsgaard. I do this to establish the concept of republican citizenship at the main way ahead for us. As methods, I use “Acting observation” and “semistructured interviews”. Then I present the “Actor-network-theory” by Bruno Latour and Michelle Callon. Specially the “Multipla Translation” is basic center in the investigations.

Then I attempt to draw a picture of our some of our students – those in greatest need of citizen education. Some of our students have been associated with gang related groupings in Copenhagen. Others live under strict social control by their families, so that do not enjoy full civil rights in reality.

On this background I examine the Multipla Translation, that the “Actor-network” at our school has very different point of views. If we want to implement educational citizenship at the school we have to work in different tempi, with different actors. In this proces we have to employ a project leader and have to change the educational (pædagogiske) practice.

Bilag 1 - semistrukturerede interviews

Lærer 1:

Hvorfor har du valgt at blive lærer?

Jamen, der er to grunde, den ene er mit eget møde med en lærer her på VUC. Engang da jeg også var elev og selv gik i skole, der havde jeg en skide god lærer som fik motiveret mig, og som gav mig blod på tanden og vist mig at det kunne jeg faktisk godt finde ud af. Hun gav mig lyst til at være lærer. Den lidt større årsag, er jeg ser lærergerningen som en ekstremt vigtigt ting, at uddanne dem, men også mere end bare fagligt.

Hvorfor valgte du så at søge netop den her skole?

Det gjorde jeg fordi at jeg super godt kan lide VUC, og at jeg har også selv har gået på VUC.

Hvad er medborgerskab for dig?

Medborgerskab for mig er et delos-baseret-perspektiv, dvs. jeg kører den her etnos-delos-opdeling, hvor at et delosbaseret begreb er baseret på blodet der ligesom afgøre om det er blodet der afgøre om du er en del af det her samfund, hvor at Demos er villigheden til at deltage i samfundet. Jeg er helt klart tilhænger af den her, som de republikanske også hænger sig op ad. At man er en del af folket hvis man vil være en del af folket. Så ser jeg også medborgerskab som, f.eks. foreningslivet, altså ud at lave noget, så ser jeg som det helt store, at man gider engagere sig i politik på et højere plan. Det kan f.eks. være: til valget... der er det helt okay at være sofavælger hvor man på en velovervejede baggrund har tænkt, at der er ikke er nogle af partierne der præsenterer mig. Men det er ihvertfald den der kvalificeret og kritiske overvejelser der ligger bag en handling.

Hvor optræder demos her på skolen?

Altså jeg synes jo at demos er ekstremt vigtigt her på skolen, da vi arbejder med en kursistgruppe som er så forskellige. Folk kommer fra alle mulige baggrunde, både klassevis, og geografisk. Medborgerskab ser jeg som noget der sker, altså en handling.

Kan du komme med et konkret eksempel?

Jeg synes at der ske medborgerskab hele tiden, det kan være når folk går i dialog med hinanden, diskutere ting eller bare sådan noget som kursistrådet. Det er grundlæggende alle mulige ting, som f.eks. at have en referenceramme er ekstremt vigtigt ift. det at tænke sig om, se ting fra flere vinkler.

Hvordan ser medborgerskab ud inde i klassen?

Jamen det er jo alt fra at man passer godt på lokalet til at man opfører sig godt over for sine kammerater.

Tænker du også over det sammen med de andre?

Nej, ikke rigtig men flere gange ser jeg de hierarkier der nu engang opstår. Der synes jeg at man som lærer har en pligt til at tale til kursisterne så de forstår en, og at man ikke tale hen over hovedet på dem. Også fordi at vi jo arbejder med folk der er lid marginaliseret.

Hvordan tror du at man mest hensigtsmæssigt kan udbrede medborgerskab på en skole som vores?

Jeg tror helt klart at alle lærer her på skolen vil sige at man som medborger ha

Lærer 2:

Hvorfor har du valgt at blive lærer.

Uha, det er det helt dybe spørgsmål. Det kom af at jeg i mine sabbatår prøvede at være folkeskolelærer og det synes jeg var givende at se hvordan unge mennesker ku vokse, ikke både fagligt men også menneskeligt. Så da jeg skulle til at vælge kunne jeg rigtig godt lide historien, og det har så fulgt mig, og det er jo glæden ved at ku se at der nogle andre, der udvikler sig, ikke mindst fagligt men også personligt.

Hvorfor søgte du så job på vores skole?

Ja, det gjorde jeg egentlig primært fordi at jeg kendte en som arbejder her i forvejen, som anbefalede det meget, og ja, jeg var ved at være færdig med min uddannelse og kunne godt tænke mig at prøve det af efter alt det jeg nu havde læst. Og hvorfor det lige blev den skole, ja, det var hovedsageligt de ting jeg havde hørt fra en der arbejdede der i forvejen. Altså jeg vidste ikke så meget om stedet, andet end hvad jeg nu lige kunne læse mig til på nettet.

Hvad er medborgerskab for dig?

Ja, medborgerskab for mig, er sådan set at tage ansvar for hinanden, og det kan man jo gøre på mange planer, det kan være i form af at man viser interesse i det samfund man nu lever i. Om det er politik, forening eller en af de mindre ting. Det kan også være på et lidt mindre plan, F.eks. hvis man i netto møder en som lige mangler 2 kr. til at købe et eller andet, så synes jeg at man er god medborger, hvis man lige giver de 2 kr. I det hele taget hjælpe hinanden og vise interesse for hinanden. Man kan jo sige at det jo er hele vores samfunds opbyggelse, altså de mennesker der er omkring os.

Hvor optræder medborgerskab så her på skolen?

Ja, det klassiske svar er jo kursistrådet, som udfylder en del af den rolle, som jeg også har snakket om før: at tage del i hinanden. Og som jo er 100 % frivilligt arbejde. Men jeg synes også at det generelt lægger i den undervisning vi har. Ift. at gymnasieskolen skal alment dannende. Det lægger jeg meget vægt på i min undervisning ihvertfald. Så kan man sige, lige i den her time kom vi væk fra et sidespor, og vi kom lidt ud af det faglige fokus. Men jeg synes at det var en fin pointe som også går i et med det samfund vi har.

Kan du komme med sådan helt konkrete situationer, hvor medborgerskab optræder?

Ift. det med at hjælpe hinanden er det jo også at eleverne tager ansvar for hinanden. En af de meget positive ting er jo at de går op i at hjælpe hinanden. Det kan være at de sidder og har noget de ikke kan finde ud af. Så Det synes ja da også at det er på et lavere og mere ubetydelige lag, og ikke i det helt store samfundsvigtige lag. Men ja, det synes jeg helt bestemt.

Har du så et indtryk af hvor det opstår henne, ikke i elevrådet, ikke i klassen, men kan du sådan se det nogle steder på skolen?

Man blive jo rigtig glad når man ser nogle helt frivilligt gå hen og samle noget op som lå ved siden af skraldespanden og smider det i skraldespanden. Så bliver man sgu helt glad. Og det betyder også på en eller anden måde at de tager ansvar for skolen og hvordan det er at gå på skolen. En ting er hvordan det ser ud, men det er bare heller ikke rart at være hvis der er skrald over det hele. Igen det er en meget lille ting, men jeg synes ikke det er uvæsentligt.

Hvordan tror du det er mest hensigtsmæssigt at udbrede medborgerskab på en skole som vores?

Det handler om at lære kursisterne at tage ansvar, selvfølgelig for sig selv og det de skal lære, men også for hinanden. Det handler om at man laver nogle gode klasserum, hvor at der et godt læringsmiljø. Det skulle man jo tro var ret nemt, men nogle gange, så går det jo lidt i cirkus. Og hvis de nu var mere bevidste om det så ville det helt sikkert hjælpe på klassesituationen. Men ja, i det hele taget ansvar for den læring de skal have.

Har du så Tænkt over det her det sidste halve år, hvor Peter er begyndt at snakke om det, og holdt foredrag, og sådan? Har det gjort noget ved din undervisning?

Jeg har tænkt over det ift. hvordan man skal arbejde med det, sådan helt konkret med i engelsk og historie med timer man nu engang kører med. På mange måder kan det jo godt være et fluffy begreb hvordan man kan lave en sammenligning. Nu skal vi jo så til at have noget om 1800 tallet og demokratisering. Så det er vel åbenlyst begreb at reflektere over.

Hvem er de væsentligste aktører, når man skal have medborgerskab på vores skole?

Jeg vil jo mene at det på mange måder er skolen og lærernes rammer, som på en eller anden måde kan inspirer til det. For vi kan bestemme det topdown. Men jeg synes helt sikkert godt at vi kan sætte nogle rammer der kan inspirere dem, så de kan gå op i de her ting, men det skal selvfølgelig komme fra kursisterne selv. Ellers vil de bare synes at vi er åndssvage. Så kan man også sige at når vi prøver at sætte en ramme, kan det også være at de bliver tvunget ned over dem, men det tror jeg man kan gøre på mange måder.

Er det så et ligeværdigt ansvar?

Jeg vil næsten sige at det er højere ansvar for kursisterne. Men det er selvfølgelig vores ansvar at sætte nogle rammer så de kan udvikle sig, problemet er bare, at de kan ikke udvikle sig hvis vi ikke har kursisterne med. Det er dem der skal give de sidste 10 % så at vi kan sige vi gør det her 110%. F.eks. har vi ude på amager overvejede at lave sådan en projektuge, om global opvarmning f.eks. Alle fag kan jo være med inden under global opvarmning, eller miljøkrise. Og så efter det kan man lave noget arbejde ud fra det.

Tror du at vores kursister tager vores medborgerskab ind ved, at vi taler om det?

Det tror jeg, hvis vi kan servere det på en måde så det giver mening. Og det kan være svært.

Hvad er din holdning til alt det her med medborgerskab så?

Altså jeg tænker jo lidt gammeldags. Jeg synes jo at det er vigtigt at man tager ansvar for hinanden, skole man går på og det kan man sagtens gøre og så komme ind på det her medborgerskab-begreb. Det synes jeg er utrolig positivt, for det hjælper på rigtig mange ting, i det hele taget hvordan skolen fungerer, men også hvordan de hjælpe hinanden. Men det kræver også bare at de får meget større her på skolen, og det tror jeg kræver noget af os. Jeg har selv prøvede at være tutor: og det er jo for at mindske frafaldet og menneskestrategien og det er jo 90% sociale ting vi laver med dem. Og så er der jo selvfølgelig nogle faglig input, men det sociale betyder rigtig meget. Jeg har set helt konkret hvordan det har fået folk til at gå i mange år, selvom at folk har tænkt 'Jeg skulle sgu have læst noget andet'. Det er helt tydelig.

Hvad så med den måde vi tager imod vores elever på? Argumentere du for at vi lærere tager imod elever:

Det er ihvertfald når man tager imod at det kan lægge et rigtig godt grundlag for at vokse, det synes jeg absolut.

Lærer 3

Hvorfor har du valgt at blive lærer?

Det var ikke kun mit valg, men lige så meget et valg tvunget af omstændighederne. Det handlede i høj grad om, hvad jeg havde brugt mit liv på indtil nu og hvad for nogle kvalifikationer jeg havde tilegnet mig. Så ift. at blive lærer var det en ret naturlig konsekvens af en lang uddannelse ved stor viden og formidling af viden at fordybe mig i decideret forskning.

Hvorfor valgte du så netop at søge os?

Det var en række forskellige arbejdspladser jeg søgte, og det var primært baseret på overkommelig transportafstand. Så gymnasier og lignende institutioner der lå inden for 45 min kørsel anså jeg som attraktive arbejdspladser.
Hvad er medborgerskab for dig?

Det er et super spændende men også abstrakt begreb som gør det muligt at have en sammenhængskraft i et større samfund. Dybest set er sammenhængskraft super nemt når man er alene, og når man er to, ti, tyve, men på et eller andet tidspunkt forsvinder sammenhængskraften som et naturligt element. Og der ser jeg medborgerskab, det begreb der forklarer hvordan man skaber sammenhængskraft mellem individers forskelligheder, på stor skala.

Hvor ser du at medborgerskab optræder her på skolen?

Man kan sige, det at man vælger at bruge sin karriere på at prøve at formidle uddannelse til mennesker, som måske eller ville have svært ved at få en uddannelse. Det er ikke bare en ting for sig selv men også for de mennesker der i høj grad prøver at få en plads i samfundet.

Hvor ser du helt konkret medborgerskab her på skolen?

Vi gør et stort arbejde for at få kulturelt udfordrede, som ikke har en demokratisk baggrund og ikke kommer fra et land som Danmark, de har ikke nogen opdragelse hjemmefra og ikke en nogen anelse om hvordan de skal begå sig i et land som Danmark, og har ikke det der skal til for at

bidrage til et land som Danmark. Og det synes jeg at vi gør et kæmpe arbejde og være imødekommende ift. at komme herfra med noget som de ikke havde da de kom.

Hvornår var du sidst med til at gøre en medborger? Altså helt inde i klasseværelset?

Altså nu har jeg jo kun lige haft et holde før interviewet i dag, og det er ganske typisk hold for stedet her, hvor vi har en ret stor forskellighed af mennesker.

(Det er meget typisk)

Som i virkeligheden foretrække at sidde med nogle andre mennesker, ikke fordi at de kender hinanden eller har et personligt forhold, men fordi at de foretrækker at være sammen med nogle der ligner hinanden mere, end de andre på stedet her. Og der kan man sige at undervisningen har i høj grad været noget der samler folk, og lader folk forstå at vi jo også har noget der binder os sammen, og ikke bare skiller os ad. Alle mennesker i dag er gode til at finde ting der adskiller dem fra alle andre. Men ikke nær så gode til at finde ting der motivere dem eller giver dem årsager til at hænge sammen med alle andre. Og lige netop i dag, havde jeg biologi som jeg underviste før i dag om genetik og evolution, som ivrigt er et super godt emne til at samle folk. På det her hold vil jeg helst bruge det til at samle folk, og for at få noget indlæring og særdeles også stemningen på holdet.

Hvordan samler du dem?

Der prøver jeg så at finde en problemstilling, som har evne nok til at synes at emnet er spændende, og beskæftiget sig med. Mere end at jeg giver dem en problemstilling som de tager afstand fra. Så ida blev det jo evolution for mange af dem et spændende emne, men fokus blev meget konkret på hvordan evolution er for mennesker i dag. Det handlede meget om kunstig befrugtning. Og det handlede meget om umiddelbare årsager det ville påvirke mennesker ude i fremtiden. Og også samme tid handlede det meget om hvorfor at vi mennesker er så forskellige som vi er. Og samtidig forklare den også med sandsynlighed hvordan vi vil komme til at ligne hinanden mere og mere.

Ser du medborgerskab uden for skolen?

Ja, i høj grad. Det er meget de lærere som ligner hinanden, de er meget gode til at skabe sammenhold. Men jeg ser det også i in action, som mellem kursisterne og mellem lærer elev. Og det handler jo meget om at vi møder hinanden på en måde som gør det her et interessant sted at være.

Administration 1

Hvor støder du på vores værdier her på stedet?

Det er jo allerede når kursisten kommer, jeg er jo første bud hvad kursisten gør når de kommer. "Hvad gør jeg, hvis sådan og sådan...?".

Hvad er medborgerskab så for dig. Sådan helt grundlæggende?

At hjælpe hinanden, prøve at løse et problem, give svaret, eller bare finde ud af hvem der så kan hjælpe.

Hvad gør du så i dit arbejde for at hjælpe?

Hvis jeg kan afhjælpe, så gør jeg det. F.eks. fortæller dem hvor de skal gå hen, eller hvor de kan finde svaret. Nogle gange er det jo ting jeg ikke kan svare på, så der må jeg jo bare henvise videre.

Er der nogle gange at de bliver sure på dig, hvis du f.eks. siger at Sådan er vores værdier altså her!?

Jeg havde et opkald her i sidste uge på, hvor en pige ringede. Hun var sur, og hun råbte og skreg om at der ikke var skrevet noget om hendes terminsprøve. Men problemet var bare at der på EduLife et opslag hvor alle oplysningerne om terminsprøven stod. Men det havde hun ikke kunne finde, og hun havde brugt 45 min. på det. "Hvis det er, vil jeg rigtig gerne hjælpe dig" sagde jeg, men hun blev ved med de 45 min. Så der blev ligesom skældt ud.

Er der medborgerskab ift. andre faggrupper? Hvordan oplever du medborgerskab blandt kursisterne?

Jeg hjælper dem jo, og så griner jeg lidt af dem ik. Sådan er det jo. Det er lige så meget hvis nu at telefonen ringer, og en spørger hvor kuglepennen er, og jeg så skal rejse mig for at finde den her kuglepen. Det er jo bare lidt af det. Hvis ordet medborgerskab er det samme som samarbejde, så fungerer det super.

Administration 2

Hvor støder du på vores tre værdier?

Jeg støder på det ved skolens platforme, og begynder derefter at reflektere aktivt over det. Hvad det er vi gerne vil vise omverdenen, altså vores hjemmeside, vores kursistnet og vores sociale medier. Hvordan vil vi gerne favne, og vise vores medborgerskab. Den anden side er, når jeg ser i ledelsesgruppen og chefgrupper, hvor vi snakker om medborgerskab.

Hvad er medborgerskab for dig?

Der er 2 ting i det. På den pædagogiske side i dagligdag og en del af vores undervisning. Altså undervise vores elever i også at handle og agere i et demokratisk samfund. Man bliver nødt til at

have en fornemmelse af hvad samfundet og hvad man har af pligter som medborger. Den anden del af det, er hvordan vi arbejder med det ledelsesmæssigt, der snakker vi meget om at vi skal have indarbejdet medborgerskab, når der er nogle af servicemedarbejderne, som kræver hjælp til selvhjælp. Det er jo helt naturligt at man henvender sig til hinanden på en naturlig måde. Det der med at hjælpe hinanden for at hjælpe sig selv. Det synes jeg er en stor del af det.

Nu siger du medborgerskab blandt kollegaer, hvordan ville du udfolde det?

Da jeg startede for 4 år siden var der en stor "kløft" mellem det pædagogiske personale og administrationen. Meget vandbærere og stjerner. Så derfor ser jeg det her sted, som et sted der har brug for at snakke om det internt.

Hvor optræder medborgerskab i dit arbejde?

Det gjorde det her for nyligt da vi fik lavede vores helt nye hjemmeside, hvor der kom stor tvivl om vi faktisk skulle skrive selve ordet "medborgerskab". Og det valgte vi så at gøre. Når man snakker markedsføring og reklame er ordet medborgerskab jo et "BuzzWord", da det bliver brugt rigtig mange steder, og i det hele taget bare i hverdagen. Vi valgte så at tage det med(ordet). Hvad tror du at medborgerskab gør ved os som skole?

Vi vil arbejde aktiv med eleverne og så ser jeg det jo som en mulighed for at arbejde med det sammen, altså blandt lærerne. Det skaber en markant bevidsthed om hvad der gør at man er en god og handle aktivt borger i det samfund, man nu engang er en del af. Og jeg tror at det gavner vores skole, da vi har den baggrund ift. mange af de kursisters baggrund som går her på skolen. Det er derfor meget nødt, at de møder et sted hvor vi er meget opmærksomme på det.

Administration 3

Hvor tit støder du på vores tre værdier?

Det gør jeg egentlig dagligt, mest i kontakten til kursister, men også på de spidskompetencer jeg har, og i HF2 og tit og oftest nede i receptionen. Nok bare det overfladiske hver dag, men specielt ved HF2. Også varslingerne, der er det meget medborgerskab der indgår der.

Hvad er medborgerskab for dig?

For Mig er det at få folk/kursister/kollegaer til at hjælpe hinanden og sig selv, f.eks IT problemer, der prøver vi at hjælpe dem sådan at de forstår hvordan det bliver gjort, så at de næste gang tør prøve selv.

Hvordan gør I det?

Uha, det er ved en proces. Ved f.eks at sæt sig ned og bruge 5-10 min. længere på at forklare dem, hvorfor man gør det. Og der har jeg oplevet at man i sidste ende har givet noget godt tilbage. Det har også givet mig meget mere tid.

Hvad med Ludus som system. Optræder medborgerskab i Ludus?

Ja, det synes jeg det gør. Men det svært at lukke ind da det er en lukket database, da det er få mennesker der dykker ind i viden. Det synes jeg klart det gør, men det er nok mest på et andet niveau, hvor man håndterer og justerer andre menneskers info, og ikke rigtig misbruger det eller omtaler det på nogle måder. Og det gælde Jo bare eksamensting, som man hiver ud fra alle mulige personer.

Hvordan kan man folde det ud, så det rammer medborgerskabet mere?

De eneste beskeder jeg sender, er varslerne. Den skriftlige kommunikation, og generelt bare den svært tolkende kommunikation, som er på hjemmesiden kan være manglende. Det kunne være meget lettere hvis vi ændrede på det.

Oplever du også medborgerskab ift. kollegaer?

Hvis man tager lærergruppen og administrationsgruppen og sammenligner med det jeg laver, er det jo meget guidearbejde. Og i længere perioder før har jeg ikke rigtig haft forståelse for mennesker, og bare være på min måde, og det har ligesom lært mig hvordan man kan komme ind til folk, og ramme dem som de ønsker det. Det giver bare mere tid og lyst til dagen. Det er igen kommunikationen, hvordan man behandler og snakker med folk.

Administrationen 4

Hvornår støder du på vores værdier her på skolen? ift. bidragelse af forskellighed, medborgerskab og realisering af drømme af uddannelse?

Det gjorde jeg første gang da jeg blev forfremmet til at være leder af studieadministrationen, der kiggede jeg første gang på lidt mere overordnet strategiske punkter, så jeg gik på nettet og læste lidt om vores ordensregler og værdier for kursisterne.

Hvor tit støder du på medborgerskab her på skolen?

Ikke umiddelbart, jeg synes ikke som sådan er der er fokus på medborgerskab her på mit arbejde. Jeg vil da synes at det er vigtigt at vi lærer vore kursister, som kommer til mig pga. planlægning, lærer dem at opfører sig pænt. Man taler pænt til hinanden, alle de der ting. Jeg støder ikke så meget på medborgerskab på mit arbejde. Hvis der var mere fokus på det, ville det nok betyde mere.

Kunne man forestille sig at tankerne om medborgerskab kunne komme ind under undervisningen på en eller anden måde?

Når jeg tænker på medborgerskab, tænker jeg på, at det er vores job administration at lære de kursister at lidt mere selvstændige i deres liv. at de ikke har den opfattelse at vi er her for at lave tingene i stedet for dem. Det skal de lære f.eks. ift. til kommunikation... Så det er da sådan ret vigtigt. Så vi synes at kursisterne lærer at undersøge tingene, så der ikke er nogen der sådan kommer, og det er også det vi har arbejdet med ift. systemer. Det ku f.eks være edulife.

Har du nogle gange tænkt på de her formuleringer som der har været inde på ludus?

Ikke nu ihvertfald, vi har godt nok haft dage med fokus på fællesskab, men vi har blandt kursisterne ikke haft det samme fokus på fællesskab som blandt lærerne. Jeg synes der skal være mere fokus på det, men det er vi ikke rigtig sådan kommet i gang med endnu.

Hvordan kan man gøre det?

Det kunne være én som måske havde et ansvar for, f.eks. at køre nogle workshops hvor vi kunne diskutere situationer, hvor vi sætter øje på nogle processer hvor man sådan decideret kan udvikle medborgerskab. Altså det er muligt, men der er nok ikke nogen som kommer og siger til os, nu skal I gøre det!

Hvad synes du om medborgerskabsbegrebet?

Medborgerskab for mig kan være det at lære kursisterne at være ansvarlige og hjælpe dem med at tage ansvar. Jeg synes ikke at det er vores job som medborger at danne dem.

Kunne man arbejde med det i beskeder ift. Ludus, har vi haft nok fokus på det?

Det er ikke så meget hvad vi skriver i vores sætninger, men mere hvad vi forventer og giver af ansvar til kursisten selv. De skal forstå at de selv har ansvar for nogle af tingene her på skolen.

Lærer 4

Hvorhenne på dit arbejde støder du på vores (skolens) værdier?

Altså i forskellighed møder jeg den jo ift. at i undervisningen kan jeg operere ud fra det. Nu underviser jeg i samfundsfag, så der skal være plads til den forskellighed. Så har jeg også ift. medborgerskab, fordi at jeg er projektleder af medborgerskabsprojektet.

Hvad med drømme?

Jamen, det er jo hele forholdet med at være på VUC, og det her med at de kan få lidt ekstra hjælp til at realisere deres drømme.

Hvad er medborgerskab for dig?

Det er at være i et fællesskab, og kunne være inkluderet i et fællesskab. Altså både som betingelse for det her fællesskab, men også at man altså udfordrer sig inden for det her fællesskab.

Hvordan synes du at vi redder det her bedst ud på den her skole?

Jeg synes jo sådan set, at vores læreplaner, og især i mine fag, altså samfundsfag der jo er pålagt af lov, sikrer mig medborgerskab ift. det store fællesskabssamfund. Dvs. hvordan jeg kan få hjulpet kursisterne med sammenhængen i det her samfund. Men jeg synes at det her medborgerskabsprojekt er interessant fordi at både jeg selv får indblik i hvad de andre steder bliver inspireret af. Men også fordi en dagsorden, og så kan jeg også rigtig godt lide at det ikke kun vedrører undervisningen, men også undervisningen og grupper i institutionen, hvilket betyder at vi

jo også på den måde, kan have medborgerskab med hinanden på den lille måde. Altså dvs. mellem lærere og administrationen.

Hvilke forhindringer ser du i implementeringer ser du på det her sted? Hvad kan man støde på?

Tid... der er mange forskellige projekter i gang, så kommer der det her med gymnasiereformen. Der er alt muligt andet forstyrrende støj, og det gør at det er lidt sværere at få fanget folk ind til at udvikle.

MEGET* VIGTIGT Jeg håber også at det her medborgerskabsprojekt kan være medvirkende til at der hos ledelsen bliver debatteret før beslutningerne bliver truffet!

Lærer 5

Hvorfor valgte du så netop at søge på vores skole?

Det var fordi at det virkede som en meget åben struktur hvor jeg havde mulighed for selv at få indflydelse på. Det virkede lidt som om at skolen var åben for både ideer og nyere tankegange.

Hvad er medborgerskab for dig?

Det handle om at tage ansvar for fællesskabet. det handler om at skabe nogle rammer, som ikke kun lægger på én person, men alle. Så her hos os, handler det om at skabe en kultur hvor at alle kan være en del af det her sted og tage ansvar for det.

Kan du komme med konkrete eksempler på medborgerskab her på skolen?

Det opleves ofte, når man arbejder med kultur i klassen, hvor den vipper fra at jeg skal bare køre det her sjov igennem til at hjælpe hinanden og kompromis med. Så den her hvor vi er nødt til at forholde os til andre, og skabe noget fælles ser jeg hele tiden. Og det er der ting som sker hver eneste dag i klasserummet, som hver eneste dag sker. Når kursisterne viser den vilje til at arbejde sammen med andre, og respektere hinanden og den enkeltes mål, er det for mig medborgerskab.

... Hvad med udenfor klasserummet (stadig medborgerskab)

Vi oplever, da ift. de arrangementer og i ledelsen er kommet med, hvor man kommer med forskellige input. så synes jeg at dialogen omkring det er blevet en spiller her, som er blevet åbnet op, og det kan jeg godt lide. Jeg havde et hold her for noget tid siden, som var sådan meget i tvivl hvad det helt konkret var. Men det er det der med at tage en faktor ind uden egentlig at vide hvad det.

Hvad tror du egentlig kunne være mest hensigtsmæssigt at få det her udbredt på skolen?

Vi har jo haft en snak om værdier, og de her værdiworkshops, hvor vi jo har prøvet konkretiseret dem på et tidspunkt, og kommer det hele ned igen som gensidig respekt. Det skal samtidig være grundig og med omhu, ligesom Mærsk der som nogle har fået det til at lykkedes med at få en værdi til livs. Det gør vi jo også, vi få den her ide i live. Og altså hos os kan det jo være det vi definere som gensidig respekt.

Kan du nævne nogle aktører i medborgerskabet?

Det er kursisterne, det er underviserne, det er ledelsen, det er vejledningen...

Hvorfor siger du lige vejledningen?

Det kan bla. være fordi at det er kursisternes første møde når de kommer ind, og hvad er det vis står for her samt hvilke værdier er det vi står for. Det er også alt det der er omkring os, det er hele vores rekrutteringsproces, altså den kultur som vi har skabt. Dvs. det at alle kan komme til alle. Det er også bygningen og tingene omkring os, som skaber noget andet også.

Hvad er din personlige holdning til medborgerskab og det faktum at vi arbejder med det?

Jeg synes det er super spændende at vi prøver at skabe et værdigrundlag, det har jeg kæmpe respekt for, det er utrolig svært, og der hvor vi står nu meget abstrakt, og r all kæmper med. Jeg kunne håbe på at vi gør noget meget komplekst og simpelt, hvor det kunne være noget a la noget gensidig respekt med noget andet. Og det er den øvelse vi er i gang med, og det håber jeg på kan blive virkelighed, for ellers ender det bare med at blive gode tanker, som forsøger at implementerer værdier som aldrig bliver til noget. Kursisterne skal jo ind i den her kultur, hvor de bliver rodfæstede.

Pedel

Hvad er din stillingsbetegnelse helt korrekt?

Jeg er pedel, og alt muligt andet.

Hvor støder du på vores værdier?

Nej.

Hvorfor? Synes du er vi gode til det?

Den er da meget god. Forskelligheden er jo dem vi har med at gøre. De er så forskellige, og ja, opdragelsen den mangler jo. Der er ikke noget. Da jeg startede her tænkte jeg jo: fedt nok der er jo voksne mennesker, men det er det sgu altså ikke. Hjerne på to år. De sidder i lokalerne og kontrollere netværk, og lige så snart de bliver smidt udenfor, jamen, så eksplodere de jo.

Der er det jo interessant. Hvem opdrager dem ude på gangene, og der kan man sige der er du jo en vigtig aktør.

Jeg har jo ikke sådan nogle beføjelser som sådan, og jeg kan jo heller ikke give dem en advarsel. Jeg kan sige at de stoppe. Adskillige gange.

Tror du det hjælper?

Nej. Det e Jo de samme personer jeg siger tingene til.

Hvad hvis du oplever noget, hvor du kan sige, det var over stregen.

Har bygningen nogle effekter på, hvordan folk opfører sig ift. om hvor åbne de er? og om man bliver mere set? Har du tænkt på det?

Nej. Men bygningen her er faktisk virkelig god, for du kan tage en elevator enten til venstre eller højre. Eleverne kommer jo fra højre og venstre hele tiden.

Grunden til at vi har så svært ved at opdrage dem, er fordi at det er så svært at se dem. Mange har jo sådan et fællesareal? Har du tænkt over det?

Nej, det ved jeg sgu ikke. Man kan se det om sommeren, med de der superstudenter om sommeren. Der er virkelig mange af dem, men de siger jo ingenting.

Bilag 2 – deltagende observation

Undervisning i introduktion til demokrati

Jeg besøgte den 8 marts 2017 et enkeltfags hf-hold B niveau i samfunds-fag i to timer. På præcis denne dag skulle de introduceres til demokrati. Timen startede pludseligt med, at læreren bad os alle om at rejse os fra stolen og komme op at stå. Derpå fik vi et stykke grønt papir, hvor vi fik to minutter til at skrive vores egen opfattelse af demokrati ned – hvad er demokrati for dig? Da de to minutter var gået, havde jeg fået skrevet en del ned på papiret, og det var helt tydeligt at eleverne på klassen havde det samme. Dernæst fik vi et stykke hvidt papir og vi blev bedt om at gå sammen to og to. Som sagt så gjort og jeg fandt en ung fyr Muhammed som jeg arbejdede fint sammen med. Vi fik 5 minutter til opgaven og vi præsenterede hver især vores individuelle opfattelse af demokratibegrebet. Da vi hver i sær havde præsenteret vores ideer skulle vi i fællesskab lave vores ideer i fællesskab. Så sagt så gjort og vi lavede en del fine pointer. Herpå tog læreren igen ordet og bad os at gå sammen i endnu større grupper med ca. 6 mand i hver – vi var vel ca. 4 grupper i alt. Vi fik nu 15 minutter til i fællesskab at skabe vores samlede bud på en fælles demokratiforståelse. Der var faktisk stor uenighed i gruppen. Dette gik ført og fremmest på opfattelsen af frihedsbegrebet. Er man fri i et demokrati eller er man ikke? Vi havde i gruppen en ganske spændende diskussion, hvor bølgerne ind i mellem gik meget højt. Tiden blev styret skarpt af læreren og da tiden var gået havde vi faktisk i enighed fundet en fælles demokratiforståelse, vi alle kunne stå inden for. Herpå samlede læreren alle inde i klassen i en stor rundkreds og bad os om i fællesskab at udarbejde en fælles demokratiforståelse for alle. Vi måtte kun skrive ting ned vi alle var enige om var rigtige. Herpå opstod noget meget mystisk eller snarere interessant. For Den Muhammed jeg havde arbejdet med i anden runde tog nu ordet og begyndte at styre slagets gang. Han var fra mit synspunkt overhovedet ikke til at kende for han argumenterede nu i plenum for, at det eneste man kunne blive enige om var at demokrati havde en grundlov og at alle borgere var statsborgere i Danmark. Dette medførte en kæmpe diskussion, for nogle af de andre argumenterede for at der var forsamlingsfrihed, ytringsfrihed og andre rettigheder og pligter som gjaldt for alle danske statsborgere. Dette var en majoriteten ikke enig i. De begyndte nu at inddrage deres egne oplevelser af, hvordan de blev opfattet og dermed slørede de diskussionen. Da de sidst 30 minutter var gået, sagde læreren stop. Muhammed gik nu op til tavlen for at fremføre sit arbejde. Undervejs mens vi både sad og arbejdede sammen snakkede vi løst og fast

om bl.a. medborgerskab. Jeg spurgte ham indgående til om han kendte dette begreb og han svarede: "Det er vel lidt det samme som statsborgerskab – jeg tror det har noget at gøre med, hvordan danskerne gerne vil have at man opfører sig".

Da den store seance var overstået i plenum var der pause!

Deltagende observation på gangen på anden sal

Tirsdag den 28. marts fra kl. 10.00 – 12.00

Jeg har taget en stol med ned i bunden af gangen for enden af gangen. Gangen er mørk måske tyve meter og der er gråt gulvtæppe på med hvide døre på hver side med. Øverst er der et meget lavt hængende loft, hvor der er meget skarpe lys som på ingen måde opleves hyggeligt!

Det første der falder mig ind er, hvor lidt liv der egentlig er på denne gang. Lige nu mens jeg tager noter til den deltagende observation, falder det mig ind at disse seks gange vi har på skolen er yderst kedelig og at der altså skal gøres noget snart. Nå, men to piger går imod mig og de vil tydeligvis gerne snakke med mig da de går direkte mod enden af gangen, hvor jeg sidder – de signalerer, at de er på vej hen mod mig. De har begge mobiler i hånden og griner, mens de støder skuldrene mod hinanden. Da de kommer herhen til mig, spørger jeg dem, hvordan det går! Godt siger den ene prompte, mens den anden afbryder og siger, at hun har for meget fravær pga. noget derhjemme. Jeg spørger ind til det og hun svarer, at alt bare sejler og siger: "Det er lige meget! Jeg prøver at holde fokus på det lidt endnu. Jeg spørger: Er det noget der går ud over din arbejdsindsats her på skolen. Ja, siger hun! Hvorfor (spørger jeg.: Hun siger, at hendes bror har mistet sin bedste ven i en bilulykke i Valby... (Pause). Jeg siger. Det er jeg ked af at høre! Hun siger: Jeg prøver at holde sammen på det hele, men det går skidt! Ok siger jeg! Jeg vil bare have mine eksaminer siger hun og jeg svarer at det skal hun få og at vi vil hjælpe alt det vi kan!

Nu går de igen og der er igen meget ro på gangen. Men, i løbet af en halv time kommer der alligevel en del liv på gangen, hvor mange drenge er meget støjende og hvor der tydeligvis ikke diskuteres andet en livets små spørgsmål. Der arbejdes i hvert fald ikke på gangen overhovedet og der bliver på ingen måde lagt op til at der skal arbejdes. Alt det liv der foregår her på gangene er udelukkende brugt til hverdagens små snakke og hverken fagfaglighed eller medborgerskab har muligheder for at udfolde sig her. Da klokken bliver 12.00 efter to timer, samler jeg mine ting efter

at have betragtet en lang mørk gang uden liv, og hvis der endelig er liv er det uden fagfagligt indhold.

Deltagende observation i matematiktimen torsdag den 16. marts

Går med eleverne ind til en matematiktime en ganske almindelig torsdag formiddag. Læreren kommer ind og beder om at eleverne skal tage deres computere frem. Jeg tager selv min computer frem og sætter mig ved siden af to piger der ved første øjekast ser meget interesserede ud i faget. Læreren gennemgår derefter, hvad modul kommer til at bestå af og vi går i gang. Modulet varer tre timer og der er kun afsat fire forskellige aktiviteter. 1) Gennemgang af beviser og gennem på tavlen af den lektie som eleverne har haft for. 2) arbejde med opgaven i grupper, 3) gennemgå arbejdet i plenum og 4) Forberede eleverne til nye lektier. Jeg er gået ind til timerne med oprejst pande og er klar til at tage udfordringen op. Jeg er selv matematisk student... Men ligesom de to piger jeg sidder ved siden af begynder undervisningen at blive kedelig, monoton og fuldstændig ligegyldig. Langsomt begynder min koncentration at falde betragtelig og jeg begynder som pigerne at kigge rundt på nettet. Efter nogle minutter får jeg dog fat og jeg begynder at snakke med de to piger under gruppearbejdet. Og jeg spørger dem om de nogen sinde laver andet end matematik i timerne og svaret er prompte: NEJ! Hvordan tror I det ville være hvis I prøvede at gøre det på andre måder? En af pigerne svarede, at hun jo ikke lærte noget ved at sidde her alligevel og derfor kunne en tur i byen vel være lige så godt! Men, når jeg spørger ind til mere konkret til hvordan bliver jeg nødt til med larmende tavshed. Ingen af pigerne har et konkret bud på, hvordan det kunne se ud! Efter gruppearbejdet går vi tilbage på klassen, hvor det vi har lavet i grupperne gennemgås på tavlen af en elev på tavlen. Jeg keder mig...!

Så bliver der pause og jeg føler at jeg er kommet godt i snak med pigerne og spørger til om de nogle gange diskuterer medborgerskab på skolen eller måske diskutere politik eller andre ting fra samfundet. Her svarer pigen: Kun lidt i historie og mere i samfundsfag. Ellers gør vi det aldrig. Jeg spørger igen: Hvad med på gangen, i kantinen, til fester. Herefter kigge de to piger på hinanden og siger: NEEEEJ!

Timen går derefter over på sidste del af modulet og lektien til i morgen gennemgås og for mig at se er der ikke mere energi overhovedet tilbage i klassen. Der er som at slå i en hovedpude.

Udmattet går jeg ud af klassen. Lige inden jeg går ud af klasseværelset spørger jeg: Hvor mange af jeres timer er sådan her med opsamling, lærergennemgang, gruppearbejde, opsamling og forberedelse til næste time? Pigerne kigger på hinanden kort og siger: Næsten alle!

Deltagende observation i kantinen om Ludus

Det er onsdag den 15. marts og jeg er gået ned i kantinen på 1. sal for at spise sammen med nogle tilfældige elever. Jeg starter med at købe en salat og sætter mig ganske tilfældigt ved en dreng og tre piger og jeg spørger høfligt om jeg må være med. De svarer med det samme ja og giver mig en stol. I starten snakker vi om løst og fast og den time de lige kommer fra og om, hvordan det er at gå på vores skole. Herefter spørger jeg efter planen ind til LUDUS: "hvad synes I om ludus". De kan alle fire godt lide ludus, da det giver dem overblik og en kompleks hverdag, hvor de kan følge med i aflevering og fravær. Jeg spørger om de bruger Ludus til andre ting, og de svarer ganske kortfattet at dette system er fabelagtig til viden og overblik. "Så spørger jeg ind til tonen i ludus. Først er de en del overrasket over spørgsmålet og jeg må uddybe spørgsmålet for at give dem mere tid til at tænke i. Det har de først aldrig tænkt over, men efter lidt refleksioner begynder de at tale om, at tonen ofte var ret hård: "Du har x i fravær og du bedes møde op på dette tidspunkt, eller du har ikke afleveret og har nu for meget fravær til at komme op til eksamen etc. Generelt er tonen hård og vi snakkede om, at system ofte henvender sig til elevernes utilstrækkelighed."

. En elev kaldte det "Skyld med skyld på". Hun sagde, at som udgangspunkt vil vi jo alle gerne i skole og lærer så meget som muligt. Men, ofte bliver vi ramt af et eller andet og så skal man også kæmpe mod systemer der anser dig for et nummer og ikke et menneske. Det kan jeg faktisk ikke lide! Herefter spurgte jeg dem om man kunne gøre noget ved problemet? Nej, var deres første reaktion. Men, så var der en der sagde, at man i stedet kunne flytte al viden fra ludus over på en personlig mentor som kunne handle på ens udfordringer. En anden foreslog at man lavede små sms beskeder der talte i et positivt sprog og ligesom støttede en i at komme på skolen, hvis man har svært ved at komme af sted. Ellers svarede en i gruppen at de nede i administrationen altid er

så søde til at hjælpe en, hvis man har det svært. Så kontakter de en, de involverede lærere og prøver at løse problemet og det er altid en stor hjælp. Herefter blev snakken opløst pga. ny time.

Deltagende observation med elevrådet

Mærker i noget til værdier her på skolen?

1p: Vi mærker rigtig meget til forskellighed. Der er rigtig mange forskellige typer på skolen, som kommer godt til udtryk blandt lærerne men også mellem kursisterne. Men også den måde lærerne håndterer forskelligheden er helt fantastisk.

Hvad er forskelligheden for jer?

d1: Altså der er mange forskellige slags typer her på skolen, alt fra e-sport til skatere. Folk der dyrker sport, folk der er på politiskole, alle mulige forskellige typer fra alle mulige steder. Det kunne f.eks. være forskellige nationaliteter.

1p: Kultur og opvækst generelt, poptøser, og "emos" bliver ligesom bare smeltet sammen i et stort lokale.

Så forskelligheden er rent faktisk noget vi har, og ikke bare noget vi alle snakker om...
Hvad med forskelligheden i timerne?

p1: Hele entusiasmen blandt lærerne på skolen. I har et virkelig godt lærerteam, den måde de planlægger undervisning, og bruger forskellige programmer f.eks. Kahoot. Eller matematik, hvis bare du laver tingene, så behøver du egentlig ikke rigtig at være her. Den der måde vi bliver behandlet som voksne, istedet for børn, altså det der step fra folkeskole og videre. Samt den faglige forskellighed.

Hvad er medborgerskab?

d2: Det er hvor at man tilsidesætter sine prioriteter fra, så man kan hjælpe andre folk. I stedet for altid at tænke på sig selv, så tænke på andre, og være et godt menneske for alle.

p1: Det kommer også til udtryk i vores timer, altså at dem der har styr på tingene hjælper dem der lige mangler en hånd.

Hvad med på gangene?

p1: Folk er jo ret gode til det der med at holde døren, hjælpe hinanden og bare grundlæggende være søde over for hinanden. Der er selvfølgelig også de der tosser der skal stoppe op foran hver dør og sige hej til alle.

Hvad gør I hvis I støder på det på gangen?

d1: Passer mig selv

p1: siger DYT!

d1: De fleste kan sagtens finde ud af at flytte sig hvis man nu lige beder dem om det.

Hvad hvis nu at i så to piger stå og diskutere højlydt på vej ned ad trappen... hvad ville i gøre?

p1: Gå videre

d1: Tage fat i nogle lærere eller lige spørger hvad det er der foregår
Hvad ville I andre gøre?

p2: Det skete faktisk til en fest. Der tog jeg så fat i dørmanden.

p1: Hvis jeg stødte på det i hverdagen, ville jeg bare gå videre. Hvis folk diskutere et eller andet behøver jeg ikke at blande mig.

Hvad hvis i møder en der lige står og ryger ned ved trappen?

d1: Enten bede personen om at stoppe, eller hente en lærer.

p1: Hvis der står en eller to, spørger jeg lige om de ikke skal med derned i stedet for... men hvis der nu er flere ad gangen gør jeg sgu ikke noget ved det.

Så er der kursistrådet, hvordan hører det med i medborgerskab?

p1: Altså vi har jo prøvet at lave nogle arrangementer, f.eks. i sidste fredags fik vi folk med fra alle mulige andre steder.

d1: Generelt bare skolen et hyggeligere sted at være. Når folk kender hinanden lidt mere skaber det et bedre sammenhold

Ud fra mine øjne som en af lederne, tror jeg at vi lærere kan stå og råbe og skriges om det, men det smukkeste sted det bliver udført, er jo blandt jer. Og hvad kan i som "råd" gøre for at brede det ud?

p2: Fortælle det videre til kursisterne.

p1: Vække folks følelser. Hvis du får nok til at gå sammen om det her.

Er medborgerskab et spørgsmål?

d1: Det kunne man godt...

p1: Det kunne være internt, men også eksternt. Det kunne være hvis man breder det ud, eller hvis man er åben og imødekommende omkring forskellige situationer. Det kan jo skabe intern fællesskab i klassen.

I skal huske at I er valgt af andre. Dvs. I er jo et fantastisk talerør. Altså tale om ude i klasserne, hvad medborgerskab er?

p1: det er rigtigt, især fordi at der jo sikkert er mange der ikke ved hvem du er.

d1: Jeg synes det ville være en god måde at gøre det på.

p1: Vi skal først og fremmest have noget sikkerhed og viden omkring hvad det er vi vil sige. Spørgsmål vi kan svare på.

Har I andre ting til medborgerskab, som kunne gøre det endnu bedre?

p1: Der mangler nogle events, hvor det ikke er alkohol/politisk baseret. Der mangler et eller med mad f.eks. Folk der ikke kan være sent ude om aftenen. Lørdag fra klokken 14-18, alle tager en ret med og så smager vi forskellige retter.

p2: Jeg studerede jo i Canada, og der var det sådan at alle tog sådan en ret med, med sådan en kantine med mad til alle.

Nu siger I ikke politisk, hvad mener du?

Bare noget der er stille og roligt hyggeligt?

Har i flere refleksioner eller tanker om medborgerskab om den her skole?

Hvad synes I om de tre værdier?

p1: Jeg synes det er super godt at have det med, for medborgerskab er super vigtig at have med.

d1: Tror også at det er vigtigt for lærerne her på skolen, så de ikke kommer for at tjene deres penge og så gå igen. Med virkelig går op i elevernes drømme. Det skaber et super miljø.

Bilag 3

Kursistråd og Festudvalgets vedtægter

Skrevet i 2017 – af Nynne, Johann, Gustav, Roi, Noor og Pernille

1. Navn og formål

- 1.1. Organisationens navn er KBHSYD Hvidovre Elevråd og Festudvalg
- 1.2. Organisationens formål er at varetage elevernes interesser i alle henseende

2. Elevrådet

- 2.1. Alle deltagende i møderne har stemmeret
- 2.2. Der afholdes minimum seks møder om året

3. Festudvalget

- 3.1. Festudvalget er en selvstændig undergruppe under kursistrådet
- 3.2. Festudvalget har egen formand og næstformand
- 3.3. Festudvalget afholder deres egne møde
- 3.4. Festudvalget skal stille med min. To repræsentanter til Elevråds møderne

4. Møder

- 4.1. Der vælges i starten af hvert møde vælges en sekretær
- 4.2. Sekretæren skal fører protokol over de fremmødte elever til samtlige møder
- 4.3. Der gives lovligt fravær til de fremmødte elever til møderne
- 4.4. Kun formændene kan indkalde til møder
 - 4.4.1. I sygdommes tilfælde eller nødsituationer kan næstformændene indkalde til møde
- 4.5. Sekretæren skriver referat til alle møder
 - 4.5.1. Ved møder med ledelsen er det en af næstformændene der tager referat
- 4.6. Der skal forelægge et virtuelt referat senest en uge efter hvert møde
 - 4.6.1. Referatet skal printes og ligges i referat-mappen senest en uge efter pågældende møde
- 4.7. Alle elever skal have virtuel adgang til alle referater af samtlige møder
- 4.8. Der skal være en dagsorden tilgængelig for alle elever virtuelt senest kl. 08:10 dagen før mødet.
 - 4.8.1. Alle deltagende i mødet har lov til at tilføje punkter, formanden eller næstformanden skal være informeret om dette senest 08:10 den pågældende dag for mødet.

5. Formand og næstformand

- 5.1. Elevråds formanden repræsenterer elevernes interesse over for skolens forskellige organer (f.eks. bestyrelsen)
- 5.2. Festudvalgets formand repræsenterer elevernes interesse omkring socialt samvær.
- 5.3. Næstformanden repræsenterer elevernes interesse over for formændene;

- 5.3.1. Hvis flertallet er utilfreds med pågældende formand er det næstformandens job at håndtere sagen.
- 5.3.2. Hvis formændene ikke kan samarbejde er det næstformændenes opgave at mægle i mellem rådene
- 5.4. Formændene skal fremlægge rådernes vedtagne forslag for ledelsen efter hvert afholdt elevrådsmøde
- 5.5. Valg af formand og næstformand for begge råd holdes ordinært i starten af februar

6. Økonomi

- 6.1. Der skal vælges én kassér og én revisor
- 6.2. Der skal minimum to uger før et arrangement ligge et budget virtuelt tilgængelig for alle elever.
- 6.3. Efter hvert arrangement skal der ligges et regnskab ud virtuelt tilgængelig for alle og et udskrevet eksempel i regnskabsmappen senest en uge efter pågældende arrangement.
- 6.4. Det er kassereren, revisoren og formændene som gennemgår budget og regnskab sammen.

7. Valgprocedure for valg af tillidsposter

- 7.1. Man stiller personligt op til den ønskede post
- 7.2. Afstemningen foregår ved håndsoprækning
 - 7.2.1. Hvis én eller flere deltagere ønsker det skal afstemningen være anonym
- 7.3. I tilfælde af stemmelighed trækkes der lod.

8. Valgprocedure for afstemning ved forslag

- 8.1. Alle forslag skal tages op til afstemning
- 8.2. Afstemning afholdes ved håndsoprækning medmindre én eller flere deltager ønsker afstemningen anonym
- 8.3. Ved afstemning i elevrådet og i festudvalget, kan der stemmes for, imod eller neutralt
- 8.4. Ved afstemning benyttes simpelt flertal
- 8.5. Formand og næstformand må ikke stemme
- 8.6. Ved stemmelighed har formanden det sidste ord.

9. Vedtægterne

- 9.1. mindst én gang om året skal vedtægterne revurderes af det overtagende elevråd og festudvalg i samarbejde.

Bilag 4

Navn	Initialer	Ansættelsesgrad	Aldersreduktion	Nærmeste leder
		100%	Nej	JFK
1. Forberedelse, gennemførelse og efterbehandling af undervisning, herunder eksamination, samt ekstern censur. 2saB115 Kul sa p14 Kul sa r14 SSO & EP				
2. Drift og udvikling af lærerens arbejdsområde Studievejleder (50%) Studietur Rejseaktiviteter (udvalg) Team synlig læring Pædagogikumvejleder <u>Republikansk Medborgerskab i og uden for undervisningen</u>				
3. Andre opgaver Fester Translokation				
4.Lærer-kursist tid				

